

Synkkä matkailu eettisestä näkökulmasta

Annika Astala

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Restonomi

Tutkimustyyppinen opinnäytetyö

2023

Tiivistelmä

Tekijä(t) Annika Astala
Tutkinto Restonomi
Raportin/Opinnäytetyön nimi Synkkä matkailu eettisestä näkökulmasta
Sivu- ja liitesivumäärä 56 + 5
Dark tourism eli synkkä matkailu on matkailumuoto, jossa vierailaan kohteissa, joissa kuolema tai kärsimys ovat jotenkin sidoksissa kohteeseen. Opinnäytetyössä selvitetään, mitä on etiikka ja mihin etiikka etsii vastausta. Etiikka pyrkii etsimään vastausta ihmisten eettiselle käyttäytymiselle, oikean ja väärän erottamiselle. Opinnäytetyössä selvitetään, mikä ohjaa matkailijoiden motivaatiota sekä heidän käyttäytymistään.   Synkkä matkailu on käsitteenä uusi, mutta matkailumuotona vanha. Synkän matkailun käsitteen loivat John Lennon ja Malcolm Foley vuonna 1996. He ovat kirjoittaneet synkästä matkailusta kirjan vuonna 2000. Synkkä matkailu voidaan jakaa asteluokituksen mukaan tummimmasta vaa-leampaan, joten saadaan selville, miten synkän matkailun kohteet voidaan jakaa niiden synkkyuden mukaan. Synkän matkailun juuret ulottuvat jo Antiikin Rooman gladiaattoritaukeluihin. Synkkä matkailu voidaan jakaa erilaisiin kategorioihin, joita ovat esimerkiksi hautaturismi, sotaturismi ja kansanmurhaturismi. Opinnäytetyöhön on valittu seitsemän ulkomaista ja kaksi kotimaista synkän matkailun kohdetta, josta esitellään historian tiedon ja kuvien lisäksi millainen kohde on nykyään historiaansa verrattuna. Opinnäytetyössä tutkitaan eettisiä ongelmia, jotka synkässä matkailussa nousee esille. Opinnäytetyössä esitellään millaiset asiakassegmentit synkässä matkailussa voisi olla.   Opinnäytetyössä on käytetty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Menetelmänä on käytetty etnografista tutkimusta, ja tarkemmin etnografista havainnointia sekä valokuva-analyysia neljän maan kohteissa. Etnografinen havainnointi viittaa osallistuvaan havainnointiin, jota tässä opinnäytetyössä käytetään omien kuvien analysoinnin lisäksi, ja näillä menetelmillä tutkitaan kohteiden ja ihmisten eettistä toimintaa. Etnografisen havainnoinnin ja valokuva-analyysin perusteella saadaan tulokset koottua.   Johtopäätöksissä saadaan tietoperustan ja tutkimustulosten avulla vastaus siihen, onko synkkä matkailu eettistä. Näiden lisäksi saadaan vastaus pohdintaan, pitäisikö synkkä matkailu nousta tunnettavammaksi matkailijoiden keskuudessa. Johtopäätöksissä esitellään mitkä ovat synkän matkailun hyödyt matkailualalle.
Asiasanat Dark tourism, synkkä matkailu, etiikka

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Eettiset valinnat ohjaavat matkailijaa	3
2.1	Matkailumotivaatio.....	4
2.2	Matkailijakäyttäytyminen	6
3	Synkkä matkailu eli dark tourism	8
3.1	Synkän matkailun synty ja historia.....	11
3.2	Synkän matkailun kohteita.....	11
3.3	Synkän matkailun eettisyys	28
3.4	Synkän matkailun matkailijasegmentti	29
4	Tutkimusmenetelmät	31
5	Työn toteutus	33
6	Työn tulokset.....	46
7	Johtopäätökset ja pohdinta.....	49
	Lähteet.....	52
	Liitteet	57
	Liite 1. Kuva 1. UNWTO eettiset koodit	57
	Liite 2. Kuva 2. Maslow'n tarvehierarkia	58
	Liite 3. Kuva 3. Synkän matkailun matriisi.....	59
	Liite 4. Kuva 4. Synkän matkailun asteluokitusspektri.....	60
	Liite 5. Kuva 27. Opinnäytetyön aikajana.....	61

1 Johdanto

Synkkä, pimeä tai musta matkailu, englannin kielen sanan termi dark tourism on tuhansien vuosien takaa olevaa, silti vielä nykypäivänä ei niin tunnettua matkailua. Sillä on juuret jo faaraoiden aikoihin, mutta termi dark tourism itsessään on kehitetty vasta noin 30 vuotta sitten. Synkkä matkailu on kiistanalainen matkailun muoto, ja tämän opinnäytetyön on tarkoitus selvittää, onko synkkä matkailu eettisesti hyväksyttävä matkailumuoto ja pitäisikö sitä tuoda enemmän tietoisuuteen matkailumuotona.

Opinnäytetyön ensimmäinen osa keskittyy selvittämään, mitä etiikka ja siihen liittyvä moraalitieteellinen motivaatio tarkoittavat, ja miten nämä näkyvät synkässä matkailussa. Etiikkaa tutkimalla pystytään selvittämään matkakohteiden eettistä puolta ja motivaatiota tutkimalla voidaan selvittää matkailijoiden kiinnostusta ja valintoja liittyen matkakohteisiin. Ensimmäisessä osassa pohditaan myös matkailijoiden käyttäytymistä. Matkailijoiden matkailukäyttäytymistä on syytä tutkia, kun kyseessä on traagisia ja arkoja asioita, ja kun matkailijat matkustavat kohteisiin, jotka ovat yhteydessä kuolemaan, kärsimykseen ja tragediaan. Seuraava osio käsittelee synkän matkailun historiaa ja sen syntyä, sekä esitellään mitä synkän matkailun kohteita maailmalla ja Suomessa on. Kohteista esitellään lyhyt tietoesittely sekä kuvia ja miten kohteet ovat muuttuneet alkuperäisestä toiminnastaan. Tässä osiossa pohditaan myös syvemmin synkän matkailun eettistä näkökulmaa. Toisessa osiossa myös tutkitaan, miten matkailijat segmentoidaan sekä miten matkailijasegmentoinnit näkyvät synkässä matkailussa.

Tietoperustan jälkeen kuvataan tutkimuksen empiirinen osa, joka kuvaa tarkemmin tutkimuksen luonnetta. Opinnäytetyössä on havainnoitu omia kokemuksia, jonka pohjalta tehty empiiristä tutkimusta etnografista tutkimusta soveltaen. Etnografista tutkimusta on hyödynnetty havainnointia menetelmänä neljässä eri maassa ja 11 eri kohteessa, jossa vierailtiin paikan päällä. Tämän avulla on saatu aidompaa perspektiiviä synkän matkailun kohteista ja ihmisten toiminnasta. Toinen menetelmä on valokuva-analyysi kuvista, jotka on itse otettu. Kohteista, joista etnografista havainnointia ja valokuva-analyysia tehtiin, olivat Puolassa kahdesta keskitysleiristä, Majdanek State Museum -museosta ja Auschwitz-Birkenaun leireistä, antiikin kohteista Italiassa Pompejin ja Herculaneumin raunioista ja niiden lähellä sijaitsevasta tulivuori Vesuviuksesta ja Roomassa Colosseumista, Kambodzhassa sen kansamurhaan liittyvistä kohteista eli Wat Thmeyn ja Choeung Ekin kuolemankentistä sekä Tuol Slengin kansanmurhamuseosta sekä viimeisenä Vietnamissa Vietnamin sodan aikaisista kohteista, eli Ho Chi Minhissä sijaitsevasta Vietnamin sotarikosmuseosta, Cu Chin tunnelista ja Hoa Lon vankilasta.

Tutkimusmenetelmien jälkeen opinnäytetyössä esitellään tutkimustulokset, jotka etnografisesta havainnoinnista ja valokuva-analyysista on selvitetty. Tutkimustuloksista on selvitetty synkän

matkailun eettisyys ja saatu vastaus siihen, onko tämän tyyppinen matkailu eettisesti sopivaa ja pitäisikö synkkä matkailu olla tunnetumpi matkailumuoto. Tutkimustuloksista selviää myös, miten matkailijat käyttäytyvät kohteissa, joissa kuolema, kärsimys ja tragedia ovat olleet läsnä. Kohteissa on havainnointu matkailijoita laajalta näkökulmalta, sekä esitellään tapauksia, jotka ovat kiinnittäneet huomion liittyen esimerkiksi eettiseen käyttäytymiseen, jota myös tietoperustassa käsiteltiin.

Lopuksi esitellään johtopäätökset ja oma pohdinta. Johtopäätöksien myötä on saatu selville, millainen synkkä matkailu on matkailumuotona. Johtopäätöksissä tuodaan esille, miten synkkää matkailu olisi hyvä tuoda esille matkailijoille sekä miten tärkeää on kunnioittaa kohteita, jotka ovat olleet tragedian kohteina. Omassa pohdinnassa tuodaan esille, mitä ajatuksia synkkä matkailu on herättänyt, miten itse näen synkän matkailun tarpeellisuuden matkailualalla ja miten opinnäytetyön ja empiirisen osan tekeminen onnistui.

2 Eettiset valinnat ohjaavat matkailijaa

Filosofit ovat tuhansia vuosia etsineet vastausta kysymyksen, miten meidän tulisi elää, mihin pyrkiä ja millaisia ratkaisuja tehdä jokapäiväisessä elämässä. Filosofisessa etiikassa yritetään löytää perusteluja ihmisten moraalille toiminnalle. Etiikkaa tutkii sen peruskäsitteitä, kuten moraalisuutta. Etiikassa pohditaan vastausta siihen, miten elää hyvä elämä, mitkä ovat meidän oikeutemme ja vastuu, oikean ja väärän ero sekä moraalisten valintojen ero: mikä on hyvää tai paha. (Filosofia 2015; Fennell 2018, 52-53). Aristoteleen mukaan, ihmiset tarvitsevat johdettuja eettisiä sääntöjä yhteiskunnan ohjaamiseksi, kun taas Sokrateen mukaan, ihmisten velvollisuus on jatkuvasti haastaa, mikä on oikein yhteiskunnassa. (Fennell 2018, 51.)

Termi etiikka tulee kreikan kielen sanasta êthos, joka tarkoittaa ensisijaisesti luonnetta. Aristoteles on tutkinut käsitettä teoksessaan Nikomakhoksen etiikka, jossa tutkitaan ihmisten luonnetta ja sen ominaisuuksia, joiden perusteella luonnetta voidaan sanoa hyväksi. Tämän etymologian mukaan etiikka on oppia luonteen hyveistä. Nykyään ei kuitenkaan puhuta luonteen hyveistä vaan moraalisista hyveistä. Sana moraalinen tulee latinankielisestä sanasta moralis, joka tulee sanasta mos, joka tarkoittaa tottumusta tai tapaa. Tämän etymologian mukaan moraali tarkoittaa totutun ja hyvänä pidetyn tavan mukaista toimintaa. Nykyään etiikkaa ja moraalia käytetään arkipuheessa lähes synonyymeina, mutta tieteellisesti niillä on eri merkitys. Moraali on etiikan käsite ja se ohjaa ihmisten toimintaa ymmärtämään hyvän ja pahan sekä oikean ja väärän ero ja sen mukaista toimintaa, eli oikeiden ja väärin tekojen erottamista. Moraaliin kuuluvista ilmiöistä käytetään filosofiassa nimitystä ensimmäisen tason moraalidiskurssi ja siihen kohdistuvasta tutkimuksesta deskriptiivinen etiikka. Deskriptiivistä etiikkaa tutkivat esimerkiksi psykologia, sosiologia, antropologia ja biologia, eikä se pyri esittämään moraalin oikean toiminnan ohjeita. (Filosofia 2015.)

Etiikan tutkiminen matkailussa oli passiivista 1990-luvun alkupuolella, mutta se alkoi nousta tärkeäksi tutkimukseksi varsinkin vähemmän kehittyneiden maiden osalta. Kaksi tekijää olivat keskeisiä matkailututkimuksen ja etiikan kehittämisessä 1990-luvulla. Toinen niistä oli AIAEST (International Association of Scientific Experts in Tourism) kongressi Pariisissa, joka ehdotti komission perustamista matkailun eettisten ongelmien käsittelemiseksi ja toinen oli Rio Earth -huippukokous, jonka osallistujat sitoutuivat Agenda 21 toimintasuunnitelmaan (Fennell 2018, 9), jonka tarkoituksena on toimia globaalisti, kansallisesti ja paikallisesti YK-järjestelmän organisaatioiden, hallitusten ja suurten ryhmien toimesta kaikilla alueilla, joihin ihmisten vaikutus on merkittävä ympäristölle (United Nations). Etiikan ja matkailun artikkelit lisääntyivät 1990-luvun puolivälissä, joita seurasi tutkimus, jossa painotettiin tiettyjä matkailumuotoja, kuten ekoturismia. Varhaisen eettistä matkailua käsittelevän tutkimuksen tyypillinen esimerkki on seuraava kuvaus: ”kestävän matkailun peruseräkkeet, jotka voidaan luetella etiikkaan perustuen”. (Fennell 2018, 9.)

Vuonna 2003 perustettiin Maailman matkailun etiikkakomitea (World Committee on Tourism Ethics), joka on UNWTO:n (United Nations World Tourism Organization) alaisuudessa toimiva ja vastaa UNWTO:n kehittämästä Maailman matkailun etiikkakoodien (Global Code of Ethics for Tourism) edistämisestä ja levittämisestä sekä sen periaatteiden toteutuksen arvioinnista ja seurannasta. Matkailun eettisten koodien tarkoituksena on ohjata matkailun kehittäjiä. Eettiset koodit (kuva 1) on osoitettu hallitukselle, matkailualalle, yhteisöille, kuten matkailijoille, ja sen tavoitteena on auttaa hyödyntämään matkailualan etuja samalla vähentäen sen kielteisiä vaikutuksia ympäristöä, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntia kohtaan. (UNWTO s.a.)

Eettisten koodien listassa on 10 pääkohtaa, joka käsittelee taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja ympäristölliset vaikutukset matkailuun ja ne ovat (UNWTO s.a.):

1. Matkailun vaikutus yhteisymmärrykseen ja arvostukseen ihmisten ja yhteiskuntien välillä
2. Matkailu on väline yksilön ja yhteisön täyttymyksen saavuttamiseksi
3. Matkailu on kestävä kehityksen tekijä
4. Matkailu on ihmiskunnan kulttuuriperinnön käyttäjä ja sen edistäjä
5. Matkailu on hyödyllinen toiminta vastaanottaville maille ja yhteisölle
6. Sidosryhmien velvollisuudet matkailun kehittämisessä
7. Oikeus matkailuun
8. Matkailijoiden liikkumisvapaus
9. Matkailualan työntekijöiden ja yrittäjien oikeudet
10. Maailman matkailuetiikan koodin periaatteiden toteuttaminen

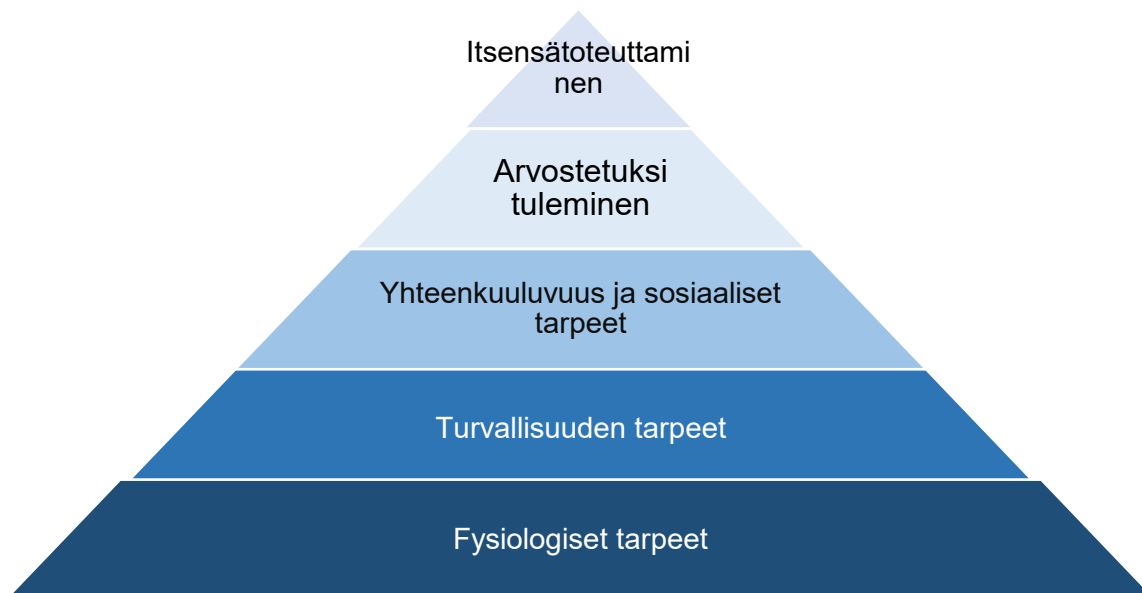
Kuva 1. UNWTO:n eettisten koodien listaus ja sen havainnointi kuvan muodossa (UNWTO s.a.)

2.1 Matkailumotivaatio

Motivaatio ohjaa ihmisten elämää ja toimintaa. Motivaatio on ihmisen toiminnan psyykkinen syy, joka ohjaa ihmisiä kohti tiettyjä tavoitteita. Se sisältää biologiset, emotionaaliset, sosiaaliset ja kognitiiviset ohjaukset, jotka aktivoivat ihmisen käyttäytymistä. Motivaatio jaetaan yleensä kahteen

päätyyppiin, jotka ovat sisäinen ja ulkoinen motivaatio. Motivaatioita on tärkeä ymmärtää, koska se ohjaa ihmisen toimintaa tekemään tiettyjä asioita. (Very Well Mind 2023).

Kuuluisimpia motivaation tutkijoita on yhdysvaltalainen psykologi Abraham Maslow. Hänen kuuluisimpia tutkimuksiaan on ihmisen motivaatiotutkimus A theory of human motivation, joka on ensimmäisen kerran julkaistu vuonna 1943. Tämän jälkeen Maslow on tutkinut ihmisten motivaatiota ja persoonallisuutta kirjassaan Motivation and Personality vuonna 1954, missä hän esittelee uudelleen ihmisen motivaatioteoriansa (Maslow 1954). Näiden tutkimusten myötä Maslow'n motivaatioteoriasta on kehitelty tarvehierarkia pyramidin (kuva 2) muodossa, joka liittyy ihmisten motivaation perustarpeiden tyydyttämiseen ennen siirtymistä vaativampien tarpeiden tyydyttämiseen eli alimpana on biologiset tarpeet ja ylempänä muut ei niin kiireelliset tarpeet. (Very Well Mind 2022.)

Kuva 2. Abraham Maslow'n tarvehierarkia esitellään usein pyramidin muodossa, jossa alimmat tarpeet tulee saavuttaa ennen ylimpiä tarpeita (mukaillen Very Well Mind -sivuston pyramidia 2022)

Matkailumotivaation tutkimista on lähestytty vahvasti kognitiivisella tavalla, joka vastaa yleistä saavutus-motivaatiotutkimusta. Tutkimuksessa ymmärretään ihmisten tarve virkistys- ja matkailutoimintaan, joka yleensä johtuu ihmisten affektiivisesta tilasta, johon voi liittyä fyysistä ja/tai henkistä uupumusta sekä sosiaalinen tarve tunnustukselle tai osallisuudelle. Tarve voi myös syntyä uteliaisuuden oivaltamisesta tiettyjä kokemuksia kohtaan. Nämä tarpeet liittyvät usein totuttuun mahdollisuuden matkustaa, ja ne noudattavat minkä tahansa organismin kahta perustoimintaa, jotka voidaan luokitella joko välttämisen- tai lähestymiskäyttäytymisen mukaan. Matkailussa näitä käyttäytymissuuntia kuvataan enimmäkseen pakenemiseksi tilanteista, joissa on siihen liittyvä motivaatio ja toinen suunta on taas uuden tai muuten tyydyttävien kokemusten etsiminen, jota nykyisessä

elämäntilanteessa ei voida saavuttaa. Molempia käyttäytymissuuntia ohjaavat tunteet. (Consumer psychology of tourism, hospitality and leisure 2000, 155.)

2.2 Matkailijakäyttäytyminen

Psykologia vakiintui omaksi tutkimusalueeksi filosofiasta 1800-luvun loppupuolella ja uusi tieteenala rakentui käyttäytymistutkimuksen lähestymisen kehittämiseksi. Termi käyttäytyminen (behaviour) viittasi ihmisten ulkoiseen toimintaan sekä sisäiseen prosessiin ja reaktioihin maailmaa kohtaan. Vuosien 1880-1930 välillä käyttäytymisen tutkimiseen liittyi myös vahvasti kokemusten tutkiminen. Behaviorismi lähestymistapana psykologian tutkimuksessa alkoi 1930-luvulla ja se jatkui voimakkaana vaikutteena 1970-luvulle asti. Tämä lähestymistapa keskittyi tutkimaan vain ulkoisesti näkyviä ja helposti havaittavia tekoja. Behaviorismin tutkijat eivät pitäneet kokemusten olemassaoloa osana käyttäytymisen tieteellistä tutkimusta ja he erottelivat kokemuksen ja käyttäytymisen toisistaan (Pearce 2011, 2). Monissa tietokirjoissa ja artikkeleissa tulee ilmi, että matkailijakäyttäytymistä tutkitaan pääosin matkailijoiden motiivien ja motivaation ja matkailijoiden kohdevalintojen perusteella.

Hollandin persoonallisuusteoria (Holland's Personality Theory) perustuu tutkimukseen ihmisen persoonallisuustyypeistä. Holland kehitti kuuden erilaisen henkilökohtaisen elämänsuuntauksen typologian, jotka ovat: realistinen (realistic, R), tutkiva (investigative, I), taiteellinen (artistic, A), sosiaalinen (social, S), yritteliäs (enterprising, E) ja tavanomainen (conventional, C). Hän määritteli nämä kuusi erilaista persoonallisuustyyppiä niille ominaisten toimintojen, kiinnostuksen kohteiden ja osaamisen suhteen. Hollandin ajatus typologiasta johtaa hänen havainnoistaan, jonka mukaan nämä useimmat laajat piirteet vastaavat useampia inhimillisiä etuja, piirteitä ja käyttäytymismalleja. Holland ehdottaa, että hänen luokittelussaan kehitetyt persoonallisuustyypit ovat joiltain osin analogisia aikaisempien tutkijoiden ehdottamien tyyppien kanssa. Hän uskoo teoriansa olevan sopuisoinnassa Staatsin sosiaalisen behaviorismi teorian vuodelta 1981 kanssa, jossa kuusi persoonallisuustyyppiä ovat malleja kuudesta yleisimmästä persoonallisuus- tai käyttäytymisrepertoaarista, jotka esiintyvät yhteiskunnassa. Hollandin persoonallisuusteorian ja matkailijakäyttäytymisen suhdetta ei ole erityisesti empiirisesti tutkittu. Consumer psychology of tourism, hospitality and leisure -kirjassa (2000) asialle on haluttu muutosta. Hollandin teoria ulottuu ympäristöön ja henkilön persoonallisuusmalli määräytyy henkilön ei-ammattillisen toiminnan ja virkistysmahdollisuuksien suhteen. Tämän käsitteen laajennus näyttäisi olevan se, että matkailukohteen katsotaan luoneen yhteisyyden ympäristön tietyyntyyppisille matkailijoille ja tämäntyyppiset matkailijat ovat kiinnostuneita kyseisestä ympäristöstä ja nauttivat vierailusta nähtävyyksissä. Matkailun perspektiivistä Hollandin luomat persoonallisuustyypit voivat heijastua matkakohteen valinnassa ja aktiviteettien osallistumisessa. Tähän lisäten matkailijoiden tyytyväisyys heidän kokemuksiinsa voi heijastua

personallisuustyyppien yhtenäisyytenä ja erilaisuutena sekä ympäristön yhdenmukaisuuden mukaan. (Consumer psychology of tourism, hospitality and leisure 2000, 104-105, 111.)

Alla tulee esittely, miten matkailussa on sovellettu Hollandin persoonallisuustyyppijä matkailukäyttäytymiseen ja matkailukokemuksien tyytyväisyyteen liittyen (Consumer psychology of tourism, hospitality and leisure 2000, 111-112, 114):

- **Persoonallisuus (Personality):** Tietyyntyyppisten matkailukohteiden vierailijaryhmällä on samanlaiset persoonallisuusmallit. Tällä viitataan siihen, että matkailijat valitsevat kohteita ja aktiviteetteja, jotka heitä kiinnostavat. Tämä viittaa siihen, että matkailija, joka haluaa vierailla museoissa ja taidegallerioissa olisi Hollandin persoonallisuusteorian tyypeistä sosiaalinen tai taiteellinen tyyppi.
- **Tyytyväisyys (Satisfaction):** Mitä enemmän matkailijan persoonallisuustyyppi on vahvasti eriytynyt tai vahvasti yhdenmukainen Hollandin personaalisuustypin mukaan, sitä todennäköisemmin hän on tyytyväinen matkakohteensa, mikä sopii tähän persoonallisuustyyppiin. Toinen liittyen tyytyväisyyteen on se, että jos matkailijan ja kohteen oppaan persoonallisuustyyppit ovat samankaltaisia, on matkailija myönteisempi opasta kohtaan.
- **Ympäristö (Environment):** Mitä yhteneväisempi ympäristö matkailukohteessa on, sitä enemmän yhteneväinen persoonallisuustyyppi tuntee olonsa mukavammaksi kohteessa. Toinen liittyen ympäristöön on se, että mitä useammalla on yhtenäinen persoonallisuustyyppi sitä ennakoitavampaa heidän käyttäytymisensä kohteessa

3 Synkkä matkailu eli dark tourism

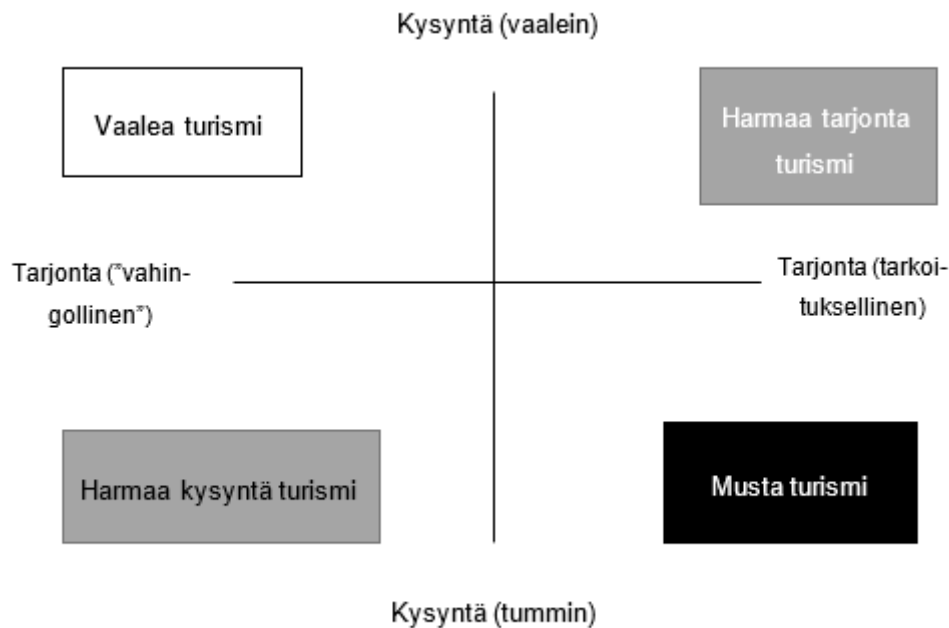
Dark tourism eli synkkä matkailu myös tunnettu suomeksi esimerkiksi termeillä pimeä matkailu, musta matkailu tai thanosmatkailu (viittaa kreikan mytologian hahmoon Thanatokseen, joka on kuoleman henkilöitymä), on matkailua, joka liittyy kuolemaan, kärsimykseen tai tragediaan. Matkailijoiden kiinnostus kuolemaan, tragedioihin ja kärsimykseen oli nouseva ilmiö 1990-luvun loppu ja 2000-luvun alkupuolella ja synkkä matkailu sai myös akateemista tunnettavuutta 1990-luvun alkupuolella, jolloin se sai tunnettavuutta matkailumuotona myös median ja ihmisten keskuudessa (Foley & Lennon 2010, 3; Sharpley & Stone 2009, 4). Synkän matkailun eli dark tourism käsitteen loivat John Lennon ja Malcolm Foley 1996. He määrittivät dark tourism käsitteen olevan ”epäinhimillisten tekojen esitys ja miten ne tulkitaan vierailijoille”. Lennon ja Foley ovat kirjoittaneet kirjan nimeltä Dark Tourism, joka julkaistiin vuonna 2000. Kirjassa Lennon ja Foley esittelevät synkän matkailun kohteita. Muita synkkää matkailua koskevia teoksia ovat Kevin Fox Gotham in kirjoittama kirja Dark Tourism and Disaster Tourism, joka määrittelee dark tourism käsitteen olevan ”ihmisten liikkumista paikkoihin, joille ominaista ovat ahdistus, julmuus, suru ja kipu”. Disaster tourism eli katastrofimatkailun Kevin Fox Gotham on määritellyt tarkoittavan tilanteita, joissa synkän matkailun kohteet syntyvät katastrofien tai traumaattisten tapahtumien aikana tai sen jälkeen. Synkkää matkailua laajemmin on käsitelty myös Richard Sharpleyn ja Philip R. Stonen kirjoittamassa kirjassa The Darker Side of Travel: The Theory and Practice of Dark Tourism. Synkästä matkailusta on tehty myös televisiosarjat HBOmaxin tuottama Chernobyl ja Netflixin tuottama The Dark Tourist, jotka ovat tuoneet synkän matkailun ihmisten tietoisuuteen matkailu konseptina. (Tourism Teacher 2023.)

Synkkä matkailu on lisääntynyt matkailumuotona vuosien aikana niiden ihmisten keskuudessa, jotka haluavat matkailulta jotain erilaista. Synkkään matkailuun liittyy vahvasti eettisyys, ja kysymys siitä pitäisikö historian traagisempien ajanjaksojen kohteet muuttaa matkailukohteisiksi. Yksi syy sille, miksi matkailijat haluavat vierailla synkän matkailun kohteissa on siksi, että he saavat parempaa ymmärrystä siitä, mitä kohteessa on todellisuudessa tapahtunut. (Darktourist s.a.)

Richard Sharpley (2009, 19) esittelee kirjassaan The Darker Side of Travel, että synkän matkailun tarjonnassa on olemassa tarkoituksen jatkumo (continuum of purpose), joka vaihtelee synkän matkailun nähtävyyksien ja kokemusten ”vahingollisesta” (”accidental”) nähtävyyksien tarjonnasta (viitaten synkän matkailun kohteisiin, joista on vahingossa tullut matkailunähtävyyksiä) niiden nähtävyyksien ja kokemusten tarjontaan, jotka tarkoituksellisesti ovat muodostuneet synkän matkailun nähtävyyksiksi. Nämä kohteet ovat suoraan tarkoitettu tyydyttämään ihmisten thanatopsiaa eli kiinnostusta kuolemaan. Tämän myötä on mahdollista kehittää matriisi synkän matkailun kysynnästä ja tarjonnasta. The Darker Side of Travel kirjassa esitellään synkän matkailun kysynnän ja

tarjonnan matriisiin, joka on määritelty pitkälti sen mukaan, että molemmissa suunnissa kuolema on kiehtova tekijä ja tarjonta on tarkoituksellisesti suunnattu sen mukaan. Tämän myötä kysyntä ja tarjonta voidaan luokitella neljään eri sävyyn: vaaleaan turismiin, harmaaseen tarjonta turismiin, harmaaseen kysyntä turismiin ja tummaan turismiin. Alla on havainnoitu kuva (kuva 3) synkän matkailun tarjonnan ja kysynnän matriisista. Matriisin myötä nähtävyydet ja kokemukset voidaan helpommin luokitella, mihin ne kuuluvat ja millaiset matkailijat niissä vierailevat. Ensinnäkin selitykset, mitä mikäkin termi matriisissa tarkoittaa (Sharpley 2009, 19.):

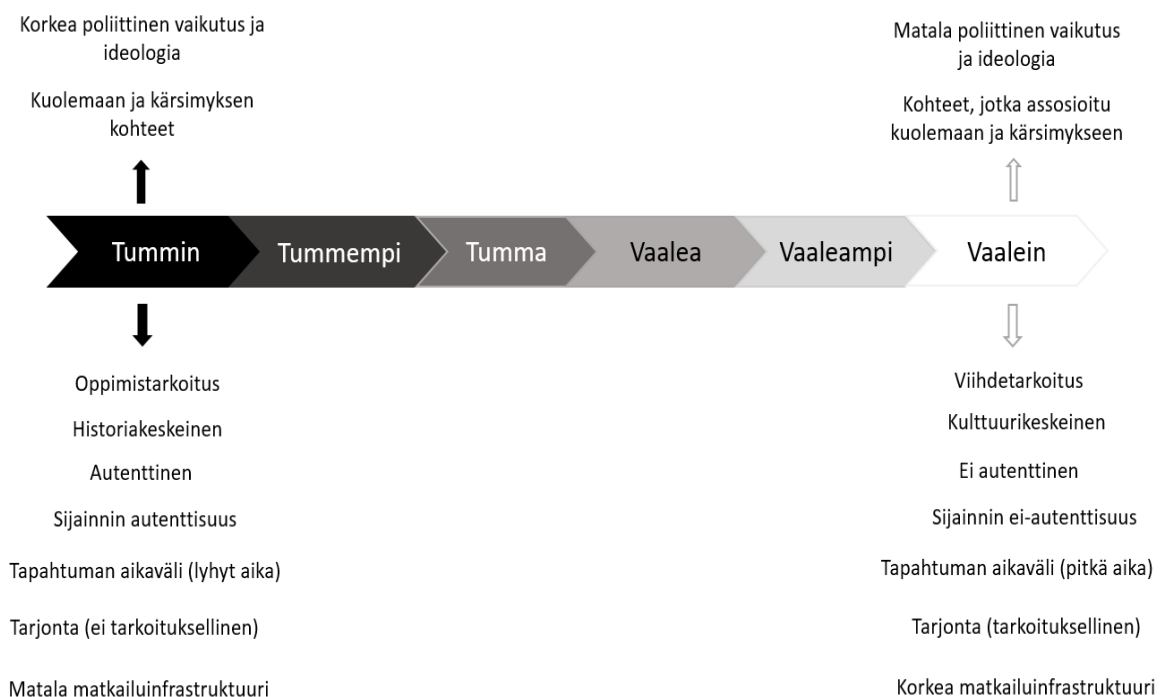
- Vaalea turismi (Pale tourism) viittaa matkailijoihin, joiden kiinnostus on vähäinen tai rajallinen synkän matkailun nähtävyyksiin, ja kohteet eivät ole tarkoituksellisesti synkän matkailun nähtävyyksiä.
- Harmaa kysyntä turismi (Grey tourism demand) viittaa matkailijoihin, jotka ovat kiinnostuneita kuolemaan liittyvistä nähtävyyksistä, jotka eivät ole tarkoituksellisesti synkän matkailun nähtävyyksiä.
- Harmaa tarjonta turismi (Grey tourism supply) viittaa nähtävyyksiin, jotka tarkoituksellisesti liittyvät kuolemaan ja niissä vierailevat matkailijat, joilla on kiinnostusta liittyen kuolemaan.
- Viimeisenä on musta turismi (Black tourism), joka on "puhdasta" synkkää matkailua, jossa kuolemaan liittyvä viehätys tyydytetään tarkoituksellisten kokemusten tarjonnalla, joiden tarkoitus on tyydyttää kuolemaan liittyvä viehätys.

Kuva 3. Synkän matkailun matriisi, joka mukailee Richard Sharpleyn luomaa synkän matkailun kysynnän ja tarjonnan matriisia (Mukaillen Sharpley 2009 matriisia.)

Synkän matkailun kohteet voidaan jakaa myös Philip R. Stone kehittämien kuusiasteisen luokittelun mukaan tummimmasta vaaleampaan (kuva 4). Luokittelun on tarkoitus määritellä, mihin

asteeseen mikäkin kohde kuuluu riippuen sen synkkyudesta ja sopivuudesta luokituksen mukaan. Esimerkkinä The Darker Side of Travel -kirjassa vertailuun on otettu Yhdysvaltojen Alcatrazin liitovankila sekä Etelä-Afrikan Robben Island. Alcatrazin mainitaan olevan Robben Islandia vaaleampi synkän matkailun kohde, koska Alcatraz on muuttunut enemmän kaupalliseksi viihdekohteeksi. Toinen esimerkki on Auschwitz-Birkenaun leiri Puolassa sekä Washington Holocaust Memorial -museo Yhdysvalloissa. Auschwitz-Birkenau menee tummempaan asteluokitukseen, koska se on ollut kuoleman keskittymä, kun taas Washington Holocaust Memorial -museo vain esittelee holo-kaustin tapahtumia, eikä siellä ole kuollut ihmisiä, kuten Auschwitz-Birkenaussa. Alla olevassa spektrissä on selitys, miten kohteet jaetaan tummemmasta vaaleampaan. Spektrin jaottelu on tehty korkeamman tai matalamman poliittisen vaikutuksen mukaan, kohteiden suoranaisen liittymisen kuolemaan ja kärsimykseen tai ei suoranaisen liittymisen mukaan, kohteen opetuksellisuuden tai viihdyttävyyden mukaan, historiakeskeisiin eli suojelu / muistokohteisiin / perintökeskeisiin ja kulttuurikeskeisiin kohteisiin, joita on kaupallistettu ja romantisoitu, autenttisuuden tai ei-autenttisuuden mukaan, sijainnin autenttisuuden ja ei-sijainnen autenttisuuden mukaan, tapahtuman aikavälin mukaan, tarjonnan mukaan (ei-tarkoituksellista tai tarkoituksellista) ja lopuksi matalamman ja korkeamman matkailuinfrastruktuurin mukaan. (Stone 2009, 20-21.)

Kuva 4. Synkän matkailun asteluokituspektri, joka mukailee Philip R. Stonen kehittämää synkän matkailun asteluokituksen spektriä (Mukaillen Stonen spektriä 2009, 21)

3.1 Synkän matkailun synty ja historia

Synkkä matkailu on käsitteenä uusi, mutta matkailumuotona jo vanha. Tapahtumat ja kohteet, jotka liittyvät kuolemaan, kärsimykseen, väkivaltaan ja katastrofeihin ovat kiinnittäneet ihmisten huomiota, joko tiedostettuna tai tiedostomatta jo kauan ennen kuin synkkä matkailu on muodostunut käsitteenä. Jo Antiikin Rooman aikoina roomalaiset vapaapäivinänsä lähtivät katsomaan kauempain asti gladiaattoritisteluita. Muita vanhan ajan synkkää matkailua olivat esimerkiksi julkiset keskiajalta viktoriaaniselle ajalle tapahtuneet teloitukset, mestautukset ja hirsipuussa tuomittujen kuolemantuomioiden seuraaminen. Pyhiinvaellukset olivat yksi ensimmäisiä tapoja matkustaa ja ne usein johtivat paikkoihin, joilla oli yhteys väkivaltaiseen tai ennenaikaiseen kuolemaan. Näillä kuolemilla oli yleensä uskonnollinen tai ideologinen merkitys kuolemaan, joka yleensä liittyi ihmisiin, jotka ovat kuolleet, kuten esimerkiksi pyhimykset. Yksi menneisyydestä noussut synkän matkailun kohde on Viiltäjä-Jackin aikana tapahtuneet murhat. Ihmiset kävivät tutustumassa paikkoihin, joissa Viiltäjä-Jack oli murhannut ihmisiä. Nykyään järjestetään kävelykierroksia, joissa pääsee tutustumaan Viiltäjä-Jackin maailmaan Lontoossa vieraillessa. Katakombit Pariisissa olivat suosittu nähtävyys 1800-luvulla eläneille varakkaille pariisilaisille. (Dark Tourism; Foley & Malcolm 2010, 3; Sharpley & Stone 2009, 5.)

3.2 Synkän matkailun kohteita

Synkän matkailun matkakohteiden valikoima on laaja, eikä niiden tunnistaminen synkän matkailun kohteiksi ole aina selkeää. Useimmat synkän matkailun kohteet kuuluvat muuhunkin kategoriaan kuin synkkä matkailu, kuten historian kohteet. Synkän matkailun alkuperäisillä ”dark tourism” on helppo etsiä tietoa synkästä matkailusta sekä sen kohteista. Kaksi sivustoa, joista ensimmäinen Dark tourism.com mainitsee yli tuhat synkän matkailun kohdetta 115 maassa. Sivusto on listannut kohteet maittain. Suomen synkän matkailun kohteet eivät ole mainittuna tämän sivuston listalla. Sivuston ylläpitäjä on Peter Hohenhaus ja hän sanoo sivustonsa olevan ensyklopediatyyppinen blogi. Hohenhaus on julkaissut myös kirjan nimeltä Atlas of Dark Destinations – Explore The World Of Dark Tourism. Kirja ei ole akateemisesti synkkää matkailua tarkasteleva kirja vaan se on osoitettu synkästä matkailusta kiinnostuneille henkilöille. Kirja antaa yleiskatsauksen synkän matkailun kategorioista sekä mitä mainitusta 300 synkän matkailun kohteesta 90 maassa voi olettaa. (Dark Tourism). Myös John Lennon ja Malcolm Foley esittelevät perusteellisesti kirjassaan erilaisia synkän matkailukohteita, kuten esimerkkinä Auschwitzin ja muut Puolan keskitysleirit, Yhdysvaltojen entisen presidentin John F. Kennedyn murhan ja murhapaikan, ensimmäisen ja toisen maailmansodan kohteita sekä Pohjois-Kyproksen alueesta. (Foley & Lennon 2010, 45-165.)

Synkkään matkailuun kuuluu eri kategorioita, joita ovat esimerkiksi: hautaturismi, joihin liittyy vierailu kuuluisilla hautausmailla, kuuluisuuksien haudoilla ja mausoleumeissa; holokaustiturismi,

johon liittyvät holokaustiajan kohteet, kuten keskitysleirit ja vanhat ghetot ja holokausteihin liittyvät museot; kansanmurhaturismi, joka liittyy kohteessa tapahtumaan oman kansan massamurhaan, joista tunnetuimmat tapahtuivat Ruandassa, Kambodzhassa ja Serbiassa. Muita mainittavia synkän matkailun kategorioita ovat vankila ja vainopaikat, sekä esimerkiksi kommunismimatkailu, johon liittyy esimerkiksi Prahan Kommunismi museo. (Dark Tourism s.a.; Sharpley & Stone 2009, 9-10.)

Synkkä matkailu on laaja käsite, koska kohteet muodostuvat molempien luonnon kuin ihmisten aiheuttamista katastrofeista. Kohteesta voidaan käyttää synkän matkailun käsitettä, kunhan tapahtuma on ollut jollakin tavalla järkyttävä. Seuraavaksi esitellään, mitä synkän matkailun kohteita on olemassa. Esittelynä tulee ensimmäisenä seitsemän ulkomaista kohdetta. Kohteista tulee lyhyt esittely ja jokaisesta niistä kuvia, joista osa on itseotettuja ja osa internetistä etsittyjä. Alla olevat kohteet on valittu opinnäytetyöhön eri valintakriteerien mukaan ja ne ovat: kohteessa vierailtiin tai kohteessa haluttaisiin vierailla; kohteesta osa ovat tunnettuja kohteita ja osa liittyvät samaan kategoriaan, mutta ovat vähemmän tunnettuja kohteita (kuten Puolan keskitysleiri Majdanek ja Italian Herculaneumin rauniot); kohteiden sijaintina ei ole pelkästään esimerkiksi Eurooppa ja Aasia; ja kohteilla on erilaiset lähtökohdat synkkään matkailuun (Pompeji on luonnonkatastrofin aiheuttama synkän matkailun kohde ja Auschwitz on ihmisten itse aiheuttama synkän matkailun kohde). Historian esittelyn lisäksi tulee esittely, millaisia kohteet ovat nykyään entiseen toimintaansa verrattuna.

Antiikin Italian kohteet

Synkällä matkailulla on juurensa jo Antiikin Italian ajoilta Colosseumin gladiaattoritaisteluissa (kuvat 5 ja 6). Toiset saman aikakauden synkän matkailun kohteet ovat melkein kaksituhatta vuotta sitten Vesuvius tulivuoren purkauksen alle hautautuneet Pompejin ja Herculaneumin kaupungit. Colosseumilla sekä Pompejin ja Herculaneumin raunioilla on hyvin erilaiset perusteet synkkään matkailuun liittyen. Toinen liittyi tarkoitukselliseen kuoleman tuottamiseen, jotka toimivat huvituk-
sina, mitä gladiaattoritaistelut toivat - ihmiset matkustivat kaukaa katsomaan, kun gladiaattorit taistelivat toisiaan sekä eläimiä vastaan. Colosseumin taistelut olivat siis tappotaisteluja. Pompejin ja Herculaneumin rauniokaupungit ovat taas luonnonkatastrofin aiheuttamana osa synkkää matkailua. Se ei ole ihmisten itsetuottamaa, minkä vuoksi näitä kohteita ei voi verrata toisiinsa. (Foley & Lennon 2010). Circus Maximus (Italiaksi Circo Massimo) Roomassa on myös kuuluisa synkän matkailun kohde. Circus Maximuksessa käytiin hevostähtäjäkilpailuja, ja ajurit olivat yleensä orjia, jotka kilpailivat voittaakseen vapautensa. Muita tapahtumia olivat nuorten roomalaisten aristokraattien taistelut, gladiaattoritaistelut sekä urheilukilpailut. Circus Maximus jää usein matkailijoilta varjoon muihin Rooman kohteisiin nähden, eikä siitä ole jäljellä enää kuin vain pieni osa nähtäväksi. (Rome Site s.a.)

Colosseumilla on pitkät perinteet synkkään matkailuun liittyen, vaikka gladiaattoritaisteluita ei ole yli vuosituhanteen siellä enää järjestetty. Colosseumin rakentamisen aloitti keisari Vespasianus vuonna 72 jaa. ja hänen poikansa Titus julisti Colosseumin käyttöön 80 jaa. ja sitä kutsuttiin siihen aikoihin ”Amphitheatrum Flaviumiksi”. Colosseumin avajaiset kestivät sata päivää, jonka aikana lukematon määrä eläimiä ja ihmisiä sai surmansa. Jatkossa taistelut kestivät yleensä ainakin yhden päivän ja sinne saattoi kerääntyä jopa yli 50000 katsojaa. Naiset ja köyhät istuivat ylemmissä kerroksissa, rikkaat ja tärkeät henkilöt omilla osastoillaan alemmissä kerroksissa. Gladiaattoreita olivat kuolemaan tuomitut rikolliset, orjat, sotavangit, mutta myös vapaat miehet, joille gladiaattorina toimiminen oli ammatti. (History 2009.)

Kuvat 5. ja 6. Colosseumin rauniot ulko- ja sisäpuolelta (Astala 2022)

Nykyään Colosseum on yksi Italian ja Rooman kuuluisimmista nähtävyyksistä. Colosseumilla on mahdollista osallistua ohjatulle kierrokselle tai kiertää Colosseum itse läpi videoilla varustetun äänioppaan avulla. Colosseumilla vierailee yli neljä miljoonaa matkailijaa vuosittain. Video-opastuksen kautta matkailijat pääsevät tutustumaan, miten Colosseum olisi voitu rakentaa ja miltä gladiaattoritaistelut olisivat näyttäneet.

Pompejin (kuvat 7) ja Herculaneumin rauniot sijaitsevat Napolista junamatkan päässä Vesuvius tulivuoren lähistöllä. Pompejissa asui ennen purkausta noin 12000 ihmistä. Kaupunki hautautui yli tuhanneksi vuodeksi Vesuviuksen purkauksen alle vuonna 79 jaa. Yli 2000 ihmistä kuoli purkauksen myötä. Ihmiset olivat hautautuneet tuhkan ja heidän ruumiinsa olivat jähmettyneet siihen kohtaan, mihin he olivat alun perinkin jääneet kantaen mukanaan erilaisia tarvittavia talontarvikkeita, jotka he toivoivat saavansa tuotua pois kaupungista tulivuoren purkaukselta turvaan. Vasta 1748 ryhmä tutkijoita löysivät hautautuneen Pompejin kaupungin, melko hyvin säilyneenä paksun tuhkan ja pöykerroksen peittämänä. (History 2010.)

Kuvat 7. Yleiskuvaa Pompejin raunioista (Astala 2022)

Pompejin raunioilla pääsee tutustumaan tulivuoren purkauksen alta löydetyn kaupungin jäännöksiin. Sinne järjestään ryhmäkierroksia, jonka avulla pääsee tutustumaan helpommin hautautuneeseen kaupunkiin. Pompejissa pääsee tutustumaan kaupungin raunioiden ja rakennuksien sisälle sekä sen lisäksi näkemään tuhkan alle jähmettyneitä ihmisiä (kuvat 8). Jähmettyneitä ihmisiä ei ole montaa jäljellä esillä Pompejilla, koska monet ruumiit on siirretty arkeologisiin museoihin, josta löytyy myös muita Pompejin jäännöksiä. (Pompeii s.a.)

Kuvat 8. Tulivuoren purkauksen myötä jähmettyneitä ihmisiä (Astala 2022)

Herculaneumin rauniot (kuva 9) sijaitsevat lyhyen matkan päässä Pompejin raunioilta Erolanani juna-aseman läheisyydessä. Herculaneum sijaitsi vielä lähempänä Vesuviusta, kuin Pompeji. Herculaneum myös kärsi pahemmin Vesuviuksen purkauksesta kuin Pompeji ja se oli hautautunut 16 metrin paksun tuhkan ja mudan alle. Tämän vuoksi Herculaneum oli paljon vaikeammin löydettävissä verrattuna Pompejiin, mutta myös paksun tuhkan ja mudan alle jäämisen myötä, kaupunki säilyi paremmassa kunnossa paljon pidemmän aikaan kuin Pompeji. Herculaneum hautautui myös

yli tuhanneksi vuodeksi Vesuviuksen laavan ja tuhkan alle ja se löytyi 1700-luvulla Pompejin ta-
paan. (UNRV s.a.)

Kuva 9. Herculaneumin kaupungin rauniot sisäänkäynnin jälkeen (Astala 2022)

Vesuviuksen tulivuori (kuvat 10) on purkautunut jo monta kertaa muutaman tuhannen vuoden ai-
kana. Niistä kuuluisimpia on vuonna 79 jaa. tapahtunut purkaus, joka aiheutti ympärillä olevien An-
tiikin Rooman kaupunkien hautautumisen sekä tuhansien ihmisten kuoleman. Viimeisin purkaus oli
vuonna 1944, jonka jälkeen purkauksia ei ole ollut. Vesuvius on siis edelleen aktiivinen tulivuori
(History 2009). Vuonna 1841 Bourbonin kuningas Ferdinand II perusti Vesuvius-observatorion,
joka on vanhin vulkanologinen observatorio maailmassa. Vuodesta 2001 lähtien Napolin geofy-
siikan ja vulkanologian instituutti (Naples National Institute of Geophysics and Volcanology) on yksi
operatiivisista rakenteista, joka antaa tieteellistä ja teknistä tukea Italian Pelastuspalveluosastolle.
Instituutti keskittyy seuraamaan 24 tuntia vuorokaudesta joka päivä Napolin lähellä sijaitsevia tuli-
vuoria, jotka ovat Ischia, Vesuvius, Campri Flegrei ja Stromboli, jotta asukkaat ympärillä saadaan
evakuoitua, jos tulivuoret purkautuisivat. Instituutin ja pelastuspalvelulaitoksen tavoitteena on mah-
dollista ennustaa purkaukset nopeasti ja oikeaan aikaan. (Civil Protection Department s.a.)

Vesuviuksen tulivuoren huipulla mahdollista vierailta ja sinne täytyy ostaa lippu. Vesuviuksen hui-
pulle on mahdollista kulkea eri reittejä, joiden varrella voi nähdä, riippuen siitä minkä reitin kulkee,
esimerkiksi Napolin lahden maisemat. Reittien varrella on myös mahdollista ihastella kaunista
luontoa ja eläimiä, joita matkan varrella voi bongailta. Vesuviukselle pääsee myös bussilla helposti
Ercolanon juna-asemalta ja se vie matkailijat lähemmäs Vesuviuksen huippua. (Pompei & Vesu-
vius National Park s.a.)

Kuvat 10. Vesuviuksen tulivuori (Astala 2022)

Puolan holokausti

Holokausti oli pääosin Euroopan juutalaisiin kohdistuva kansanmurha, mutta sen uhrina olivat myös romanit, kehitysvammaiset, poliittisesti toisinajattelijat ja homoseksuaalit. Holokausti sijoittui toisen maailmansodan aikaan. Sana holokausti tulee kreikan kielen sanoista "holos" (kokonainen) ja kaustos (poltto). Holokaustin tapahtuman syynä oli Kansallissosialistinen Saksa eli natsi-Saksa, joka tarkoittaa vuosien 1933–1945 aikaista Saksan diktatuuria, jota hallitsi Saksan kansallissosialistinen työväenpuolue NSDAP johtajanaan Adolf Hitler. Holokaustin vuoksi kuoli noin kuusimiljoonaa juutalaista ja viisimiljoonaa muuta uhria. Näistä yli miljoona oli lapsia. (History 2009) Holokaustiin liittyviä museoita, muistomerkkejä on ympäri maailmaa. Kuuluisia muistomerkkejä ja museoita ovat Puolan keskitysleirien lisäksi Berliinissä sijaitseva Holokaustimuistomerkki, Amsterdamissa sijaitsevat Anne Frankin talo, hän oli holokaustin kuuluisimpia uhreja päiväkirjansa myötä ja Schindlerin tehdas sekä Varsovan ghetto Puolassa. (Holocaust Matters s.a.)

Puolassa sijaitsee tunnetuimmat ja kuuluisimmat keskitys- ja kuolemanleirit holokaustin ajoilta. Näistä tunnetuin ovat Auschwitzin kaksi leiriä. Saksalaiset perustivat leirit vuonna 1940. Leirit ovat Auschwitz I, "pääleiri" (kuva 11), sekä Auschwitz II-Birkenau (kuva 12). Leirit perustettiin Oswiecimin kaupungin lähistöön. Nämä leirit ovat yksi Puolan tunnetuimmista nähtävyyksistä ja leireistä on tullut terrorin, kansanmurhan ja holokaustin symboli. Ensimmäiset puolalaiset vangit saapuivat Auschwitzin leireille kesäkuussa 1940. Auschwitzin leirit olivat ensin tarkoitus olla keskitysleirejä, mutta niistä tuli lopulta holokaustin suurimmat kuolemanleirit. Auschwitz I leirillä oli yhtä aikaa noin 15000-20000 vankia ja Auschwitz-Birkenau leirillä oli kerrallaan jopa yli 90000 vankia. Kaiken kaikkiaan Auschwitzissa kuoli yli miljoona ihmistä. (Auschwitz s.a.)

Auschwitzissa on mahdollista osallistua ryhmäkierrokselle eri kielillä tai vieraila omatoimisesti. Auschwitziin on ilmainen sisäänpääsy. Tämä takaa sen, että jokaisella on mahdollisuus vieraila

Auschwitzissa. Auschwitzissa pääsee vierailemaan parakeissa eli blokeissa, joista löytyy tietoa, millaista elämä Auschwitz on ollut; millaiset elinolot Auschwitzissa on ollut; miten sairaalat ovat toimineet; millaisia lääketieteellisiä kokeiluja Auschwitzissa on tehty uhreilla; ja miten vangit jaoteltiin eri pakkotöihin. Auschwitzin muutamista blokeista löytyy tietoa siitä ketkä ja miten muista maista on tuotu ihmisiä keskitysleireille. Joistakin blokeista löytyy myös ihmisten tavaroita, kuten tuhansia silmälasia, laukkuja sekä kenkiä (kuva 13). Auschwitzia kiertäessä vierailijat näkevät millaisia tapoja on käytetty ihmisten teloitukseen, ja näitä ovat olleet esimerkiksi krematoriot, uunit sekä kaasukammiot. (Auschwitz s.a.)

Kuva 11. Auschwitzin kuuluisa pääportti, joka koristeltu kuuluisalla saksalaisella fraasilla "Arbeit Macht Frei", suomeksi käännettynä "työ vapauttaa" tai "työ tuo vapauden" (Astala 2022)

Kuva 12. Auschwitz-Birkenaun sisäänkäynti sisäpuolelta, jonka läpi vangit tuotiin junilla leirille (Astala 2022)

Kuvat 13. Tuhansien ihmisten silmälasit ja kengät esillä vitriinien takana (Astala 2022)

Toinen esiteltävä leiri on Majdanekin keskitysleiri (kuva 14). Majdanekin keskitysleiri sijaitsee Lublinin kaupungissa, muutaman tunnin päästä junalla Krakovasta. Tämä keskitysleiri on kooltaan myös edeltäväänsä pienempi eikä siellä käy niin paljon matkailijoita kuin Auschwitzissa. Majdanekin leiri perustettiin Heinrich Himmlerin päätöksestä. Majdanekin keskitysleiri rakennettiin 25000-50000 vangille, joita käytettäisiin SS (Schutzstaffel, Suojajoukot) eli natsi-Saksan kansallissosialistisen puoleen puolisotilaallisten joukkojen poliisipajoissa ja rakennustyömailla. Leirin oli tarkoitus olla vapaan työvoiman lähde Kolmannen valtakunnan laajentumista varten itään. (Majdanek s.a.)

Kuva 14. Majdanek State Museum -muistokeskus ja koulutuskeskus sijaitsee Lublinin kaupungissa Puolassa

Kambodzhan kansanmurha

Holokaustin uhrin eivät ole ainoita kansanmurhasta kärsineitä. Kaksi tunnettua kansanmurhaa ovat Kambodzhan ja Ruanda kansanmurhat, jossa Kambodzhan kansanmurha liittyy maan omaan kansaan ja Ruandassa se liittyi Ruandassa elävään etniseen ryhmään. Kambodzhan kansanmurha alkoi punakhmerien vallatessa Kambodzhan pääkaupungin Phnom Penhin huhtikuun 17. päivänä ja vuonna 1975 punakhmerit ajoivat asukkaat pois kodeistaan pakkotyöleireille. Tämä tragedia aloitti hieman yli kolme vuotta kestäneen kansanmurha ajanjakson. Kambodzhassa alkoi tästä Pol Potin aika, joka hallitsi marxilaisella diktatuurilla vuodesta 1975 vuoteen 1979 Kambodzhaa tai Kampuchaea, niin kuin maata siihen aikaan kutsuttiin. Punakhmerit olivat Pol Potin alaisuudessa toimiva kommunistinen vallankumouksellinen liike, joka perustettiin 1951. Pol Potin ja Punakhmerien yritys luoda kambodzhalainen ”mestari rotu” johti kahden miljoonan ihmisen kuolemaan Kambodzhassa. Punakhmerien uhrin kuolivat pääosin joko teloittamalla, nälkään, tauteihin tai ylityöhön. Kambodzhan kansanmurhasta kertova elokuva *The Killing Fields* perustuu kansanmurhassa tapahtuneeseen tositarinaan. (History 2017.)

Kambodzhan kansanmurhaan liittyvät kuuluisimmat nähtävyydet ovat Tuol Slengin vankila (kuva 15), joka tunnettiin ennen nimellä S-21 ja Choeung Ekin kuolemankenttä, jotka molemmat sijaitsevat Kambodzhan pääkaupungissa Phnom Penhissä. Tuol Slengin vankilan tilat olivat ensin lukion ja ala-asteen käytössä. Punakhmerien valloittaessa Phnom Penhin, näiden koulujen tilat muutettiin vankilaselleiksi sekä kidutuskammioiksi. S-21 vankilaa ympäröi elektronisella piikkilangalla varustetut aidat, jotta ihmiset välttelisivät karkaamista. Vankilaan oli rakennettu puusta tai tiilestä (kuva 16) valmistettuja sellejä, jotka oli tarkoitettu yhdelle henkilölle. S-21 vankilassa oli myös isompia huoneita, joissa oli kerrallaan jopa 40-50 vankia. Kun vangit saapuivat S-21 vankilaa, otettiin jokaisesta vangista kuva. Ihmiset joutuivat jakamaan tietojaan itsestään ja heidän verkostoistaan. Tietoja kerättiin lapsuudesta vankilaan joutumiseen asti. He joutuivat riisuutumaan ja heiltä vietiin kaikki heidän mukanaan tullut omaisuutensa. Pieniin selleihin viedyt vangit kahlittiin lattiaan ja suurimmissa huoneissa vangit kahlittiin kiinni toisiinsa kankiraudoilla. Vangit nukkuivat päät vastakkaiseen suuntaan, koska keskustelu oli kiellettyä vankien kesken. Vangit joutuivat noudattamaan tiukkoja sääntöjä, koska muuta heitä rangaistiin ruoskimalla tai sähköiskuilla, eivätkä uhrin saaneet huutaa kivusta. Heidät tarkastettiin usein sen varalta, että he olisivat löytäneet esineitä itsemurhatarkoitukseen. Useat vangit onnistuivat siinä. Vankien joukossa oli jossain vaiheessa myös punakhmerien sotilaita, koska punakhmerien johtajista tuli epäluuloisia omia kaadereita ja sotilaitaan kohtaan. (Tuol Sleng Genocide Memorial s.a.)

Kuva 15. Tuol Sleng kansanmurha museon pääsisäänkäynti (Astala 2022)

Kuva 16. Tiilisellit, joissa vankeja pidettiin yksin eristyksissä muista vangeista (Astala 2022)

Noin 20000 miestä, naista ja lasta, jotka oli pidätetty ja joita kidutettiin S-21 vankilassa, saateettiin siirtää Choeng Ekin kuolemankentille (kuva 17). Kuolemankentällä sijaitsee 8985 ihmisen jäänteet ja ne kaivettiin esiin joukkohaudoista vuonna 1980. 129 yhteishaudasta 43 on jätetty koskemattomaksi. Sieltä on löytynyt ihmislunpaloja sekä kankaanpaloja, jotka ovat sijoitettu hajotettujen kuoppien ympärille. Choeng Ekille on pystytetty muistomerkki Stupa (kuva 18), johon on sijoitettu yli 8000 ihmisen pääkallot. (Lonely Planet s.a.)

Kuva 17. Choeng Ek kuolemankentän sisäänkäynti (Astala 2022)

Kuva 18. Muistomerkki Stupa, jonka sisälle on sijoitettu yli 8000 pääkalloa (Astala 2022)

S-21 vankila muuttui nopeasti Tuol Slengin kansanmurha museoksi jo vuonna 1980 eli noin vuosi sen jälkeen, kun kansanmurha päättyi. Museon historiasta pääsee kuulemaan audio-opastuksen avulla, jossa kuullaan myös kansanmurhasta selvinneiden tarinoita. Tuol Slengin vankilassa vankihuoneisiin on sijoitettu kuvia, jotka vangeista (kuva 19) otettiin sinne joutuessaan. Ne ovat sijoitettu ympäri Tuol Slengin kansanmurhamuseota. Kierroksen loputtua, museon ulkotilassa näkee muuttaman kansanmurhasta selvinneen henkilön. (Tuol Sleng Genocide Memorial). Choeng Ekissä järjestettiin ennen maailmanlaajuisia pandemiaa audio-opastuksia sekä kierroksia opasti Kambodžan kansanmurhasta selvinnyt uhri. Kierroksia järjestetään edelleen opastuksen muodossa, mutta toistaiseksi audio-opastuksista on luovuttu.

Kuva 19. Yksi monista huoneista, johon oli pystytetty kuvia Kambodzhan kansanmurhan uhreista, jotka heistä otettiin vangitsemisen jälkeen (Astala 2022)

Siem Reapissa, kuuden tunnin ajomatkan päässä Phnom Penhistä, pääsee vierailemaan Wat Thmeyn pagodilla (kuva 20), joka oli myös yksi kuolemankenttä punakhmerien aikoina. Siellä kannattaa käydä Siem Reapin matkallaan, jos Phnom Penhissä ei pääse vierailemaan. Wat Thmeyssa pääsee lukemaan tietoa kansamurhista sekä sinne on myös sijoitettu muistomerkki, joka on täynnä ihmisten luita sekä pääkalloja. (Travelfish s.a.)

Kuva 20. Wat Thmeyn kuolemankentän pohjapiirros (Astala 2022)

Vietnamin sota

Vietnamin valtio on ollut hyökkäysten kohteena jo monia satoja vuosia. Niin kiinalaiset, mongolit, portugalilaiset ja ranskalaiset ovat hallinneet Vietnamia. Vietnamin tunnetuimpia historiallisia tapahtumia on kuitenkin Vietnamin sota. Se on myös yksi lähihistorian tunnetuimpia sotia. Vietnamin sota alkoi vuonna 1954 ensimmäisen Indokiinan sodan jälkeen. Etelä-Vietnamia johti silloin Ngo Dinh Diem ja Pohjois-Vietnamissa valta oli kommunistipuolueella johtajana presidentti Ho Chi Minh. Vietnamin sota syttyi Pohjois-Vietnamin ja Etelä-Vietnamin Kansallisen vapausrintaman, yhdysvaltalaisen nimeämän Viet Kongin eli FNL (Front National de Libération) sekä Etelä-Vietnamin välillä. Sota sijoittui Yhdysvaltojen ja Venäjän kylmän sodan aikoihin, mikä myös näkyi sodassa, koska Pohjois-Vietnamia johti kommunistipuolueen johtaja Ho Chi Minh tukenaan Venäjä sekä Kiina ja muut kommunistiset maat ja Etelä-Vietnamia sodassa auttoivat sotilaallisesti pääosin Yhdysvallat. Vietnamin sodassa kuoli yli kolme miljoonaa ihmistä, joista yli 58000 oli amerikkalaisia ja yli puolet kuolleista oli vietnamilaisia siviilejä. Vietnamin sota päättyi kommunistipuolueen voittoon eli Etelä-Vietnamin ja Yhdysvaltojen häviämiseen. (History 2009.)

Vietnamin sotaan pääsee tutustumaan eri paikoissa ympäri maata. Tunnetuimmat vierailukohteet ovat Ho Chi Minh Cityssä sijaitsee Vietnamin War Remnants Museum -museo (kuvat 21), joka liittyy Vietnamin ja Yhdysvaltojen sotarikoksiin. Sotarikoksmuseon ulkopuolella on erilaisia kulkuvälineitä, kuten vanhoja lentokoneita ja tankkeja, joita käytettiin Vietnamin sodassa. Sisäpuoli on jaettu huoneisiin, joissa on tietoa ja kuvia Vietnamin sodasta ja sen vaiheista. Ho Chi Minhistä pääsee vierailemaan Cu Chin tunneleihin, jotka toimivat Vietnamin sodan aikana. Cu Chi tunneleilla esitellään erilaisia piiloutumiskeinoja sekä keinoja, joilla vihollinen on saatu ansaan ja tapetuksi, kuten hautaamalla piikkejä maan alle (kuvat 22). Cu Chi tunneleilla on myös mahdollista ampua aseella sekä kävellä tunneleissa, jotka ovat nykyään kaivettu korkeammaksi matkailijoiden vuoksi. Ennen niissä joutui ryömimään. Hanoissa, eli Vietnamin pääkaupungissa sijaitsee Ho Chi Minhin mausoleumi sekä museo, jossa on Ho Chi Minhin jäänteet. Hanoissa pääsee myös vierailemaan Hoa Lon vankilassa, joka toimi ensin Indokiinan poliittisille vangeille, kun Vietnam oli Ranskan siirtomaa ja Vietnamin sodan aikana siellä oli vankina yhdysvaltalaiset vangit, ja he tunsivat vankilan nimellä Hanoi Hilton. (Dark Tourism s.a.)

Kuvat 21. Vietnam War Remnants Museum eli Vietnamin sotarikosmuseon sisäpiha ennen museoon sisääntuloa (Astala 2022)

Kuvat 22. Maan alle piilotettuja ansoja Cu Chi tunneleiden alueella (Astala 2022)

Medellin – Comuna 13

Medellin on kaupunki (kuva 23), joka sijaitsee Kolumbiassa. Medellin jakautuu 16 comunaan eli slummialueeseen. Comuna 13, kutsuttuna myös San Javieriksi, on yksi 16 slummialueesta Medellinin kaupungissa. Ennen kuin Medellinistä tuli yksi huumekartellien pääkohteista se toimi 1800-luvulla vihannesten ja hedelmien kasvatusalueena. 1946 Medellinistä tuli asutusalue, jonka myötä Medelliniin tuli laittomia siirtokuntia 1960-, 70- ja 80-luvuilla. Silloin rakennettiin laittomia asuntoja, mistä tahansa materiaalista mitä asukkaat löysivät. (Medellindaytrips). Aikoinaan Medellinin kaupunki oli maailman yksi vaarallisimmista kaupungeista ja Comuna 13 oli sen vaarallisin alue. 1980- ja 1990-luvulla Comuna 13 alueella vallitsi kaaos Pablo Escobarin johtamien huumekartellien ja heitä vahtivien sissien ja puolisoitilaallisten joukkojen välillä. Autopommitukset, aseelliset hyökkäykset, kidnappaukset ja sota olivat arkipäivä Medellinin kaupungissa. (Stewart 5.12.2021.)

Kuva 23. Medellinin kaupunki (TourScanner s.a.)

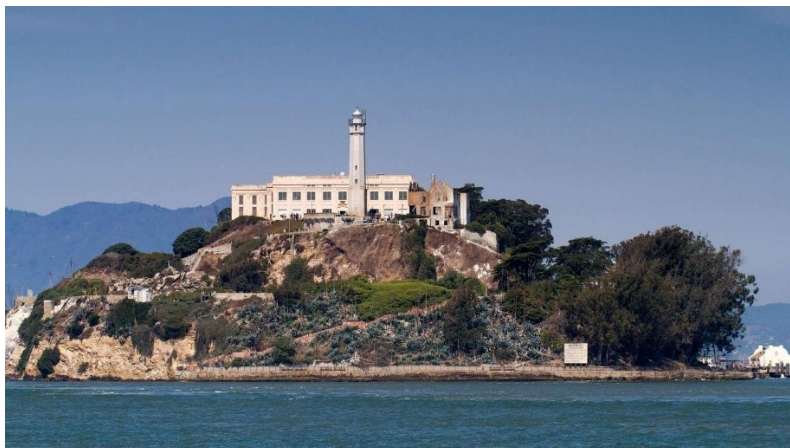
Pablo Escobar, joka on Kolumbian tunnetuin henkilö, oli yksi maailman vaarallisimmista rikollisista. Hänen johdettavanaan oli yksi maailman isoimmista huumeimperiumeista, ja hän kuljetti enimmäkseen kokaiinia monia vuosia Etelä-Amerikasta Yhdysvaltoihin. Pablo Escobar oli aloittanut rikollisen uransa autojen varastamisella ja ihmisten kidnappaamisella ennen kuin siirtyi huumeiden maailmaan. Vaikka Escobar oli yksi suurimmista ja vaarallisimmista rikollisista aikanaan, hän oli myös joidenkin rakastama, koska hän rahoitti yleishyödyllisten rakennusten, kuten koulujen ja jalkapallokenttien rakentamista. Tämän takia monet ihmiset sivuuttivat kamalat tapahtumat, johon Escobarilla ja hänen alaisillaan oli osuutensa. Monet kolumbialaiset ihailivat Escobaria ja pitivät häntä kuin Robin Hoodin ilmentymänä. 2.12.1993 poliisit löysivät Escobarin ja ampuivat hänet katolla kuoli-aaksi. (Ussing, T. 2021; Crime Museum s.a.)

Nykyään Comuna 13 on Medellinin turvallisimpia alueita ja siellä järjestetään erilaisia ryhmämatkoja, joissa pääsee tutustumaan Medellinin ja Pablo Escobarin historiaan. Medellinistä on tullut yksi Kolumbian suosituimmista nähtävyyksistä. (Humboldt Travel s.a.)

Alcatrazin vankila

Alcatrazin liittovankila (kuva 24) sijaitsee Alcatrazin saarella Kalifornian San Franciscon lahdella Yhdysvaloissa. Alcatrazin vangit olivat maailman vaarallisimpia vankeja sen toimiaikana vuodesta 1934 vuoteen 1963. Alcatrazin vankila toimi ensin Yhdysvaltojen sotilasvankilana 1850-luvun loppupuolelta vuoteen 1933 ennen kuin se muuttui liittovankilaksi. Tunnettuja vankeja olivat Al ”Arpinaama” Capone, joka vietti vankilassa neljä ja puolivuotta 1930-luvulla, George ”Machine Gun” Kelly, joka vietti vankilassa 17-vuotta, Alvin ”Creepy Karpis” Karpowicz. FBI oli listannut hänet ”Kansanvihollinen numero 1” (Public Enemy No. 1) ja hän vietti 25 vuotta vankilassa, mikä oli pisimpään Alcatrazin vankilassa vietetty aika. Myös yksi kuuluisa vanki Alcatrazissa oli Robert

”Birdman of Alcatraz” Stroud. Alcatraz oli niin tarkkaan vartioitu, ettei kukaan vangeista ikinä kyennyt onnistuneesti pakenemaan ”Kivestä” (The Rock), joka oli Alcatrazin lempinimi, vaikka monet sitä yrittivät. Vankila suljettiin suurten liikekustannusten vuoksi 1963. (History 2009.)

Kuva 24. Alcatrazin liittovankila, joka toimii nykyään museona (National Park Service s.a.)

Suomen synkän matkailun kohteet

Suomessa synkkä matkailu ei ole vielä niin suosittua muuhun maailmaan verrattuna. Suomenkielisiä sivustoja synkästä matkailusta ei ole paljoa tehty tieteellisen tutkimuksen pohjalta. Se ei silti tarkoita, ettei Suomella olisi omat synkän matkailun kohteensa (Matkailevat tutkijat 19.5.2020). Suomessa synkän matkailun kohteista sotakohteet ovat historiallisesti tunnetuimpia kohteita, joista tunnetuin kohde sijaitsee Helsingin ydinkeskustan lähellä eli Suomenlinna. Sitä ilman historian tietämystä ei välttämättä mieltäisi synkän matkailun kohteeksi, koska se on monille kohde, johon tullaan viettämään kesäpäiviä. Toinen tunnettu suomalainen sotakohde on Raatteentie, jossa käytiin yksi Talvisodan ratkaisutaisteluista. Raatteentielle on sijoitettu sankarivainajille ja sotureille muistomerkkejä (Raateen portti s.a.). Varsinais-Suomessa sijaitsee Seilin saari ja Kakolan vankila (Matkailevat tutkijat). Maarit Rasi (2022) on kirjoittanut Iltasanomissa uutisartikkelin ja siinä mainitaan Pohjois-Karjalassa kolme synkän matkailun kohdetta: Tulilahden vanha leirintäalue, Outokummun vanha kaivos ja Paha-Koli. Tulilahden vanha leirintäalueella tapahtui kahden naisen murha 1959. Naiset olivat pyörä retkellä, eivätkä ikinä palanneet kotiin retkeltään (Jegorov 2023). Yksi pääkaupunkiseudulla sijaitseva synkän matkailun kohteella on käynyt samantyyppinen kohtalo kuin Tulilahden vanhalla leirintäalueella. Kyseessä on Espoossa Bodom-järvellä tapahtunut murha, jota ei ole vieläkään selvitetty. Murhapaikalla on käynyt tämän jälkeen muita telttailijoita telttaillemassa, sillä ajatuksella, että he haluavat tietää selviävätkö he yöstä (Matkailevat tutkijat). Suomesta esitellään kaksi kohdetta: entisenä sairaalasaarena tunnettu Seili ja sotakohteena Suomenlinna. Kotimaan kohteet on valittu niiden tunnettavuuden mukaan.

Seilin saari

Seilin saari on Turun saaristossa sijaitseva suosittu matkailukohde. Seilin Saari on osa synkkää matkailua, koska siellä toimi 1600- ja 1700-luvulla Suomen kuuluisin leprasairaala (kuva 25) eli hospitaali. Hospitaali perustettiin Ruotsin kuninkaan Kustaa II Aadolfin toimesta, koska potilaat halettiin eristää muiden ihmisten keskuudesta tartuntavaaran vuoksi. Sairaalan potilaat elivät saarella eristyksessä kuolemaansa asti. Sairaiden potilaiden muistolle on pystytetty puuristejä saarella sijaitsevan kirkon hautausmaalle. Monet hospitaaliin tuodut potilaat oli tuotu sinne vasten tahtoaan. Saarella eli yhtäaikaisesti 28-60 leprapotilasta ja siellä tiedetään olleen vähintään 663 leprapotilasta hoidettavana sen toiminnan aikana. Kun lepra alkoi kadota 1700-luvulla ja viimeisen spitaali-potilaan menehtymisen myötä, hospitaaliin alettiin tuoda mielisairaita ja 1800-luvun alussa rakennettiin pääsaarelle hourujenhuone eli mielisairaala. Mielisairauspotilaita eli Seilissä yhteensä noin 192. Mielisairaaloiminta lakkautettiin Seilissä 1962 ja mielisairaalan tilat siirtyivät Turun yliopiston Saaristomeren tutkimuslaitoksen käyttöön. (Visit Seili s.a.)

Kuva 25. Vanha historiallinen kuva Seilin saaren päärakennuksesta, jonka käytävällä on nähtävissä entiselleen jätetty yhden hengen potilashuone mielisairaala ajalta (Visit Seili s.a.)

Nykyään Seilin saari on suosittu kesävierailukohde ja Seilissä järjestetään opastettuja kierroksia, jonka aikana pääsee tutustumaan saaren historiaan, luontoon sekä tutkimustoimintaan. Siellä on myös majoitustoimintaa, ravintola sekä sauna. Seiliin pääsee omalla veneellä sekä Turusta järjestetään ryhmämatkoja Seilin saarelle. (Visit Seili s.a.)

Suomenlinna

Suomenlinna on Helsingin keskustan saaristossa sijaitseva merilinnoitus (kuva 26), jota alettiin rakentaa Ruotsin vallan aikana vuonna 1748. Se rakennettiin siksi, koska Ruotsi oli menettänyt

kaikki merkittävimmät itäisen puolen linnoituksensa 1700-luvun alkupuolella sodissa Venäjää vastaan. Tämän vuoksi nähtiin välttämättömänä parantaa Suomen puolustusta. Suomenlinnan nimeksi tuli Sveaborg, joka suomeksi kääntyi Viaporiksi. Viaporin linnoitus antautui 1808 Venäjän vallan alle ja vuosi tämän jälkeen Suomesta tuli Venäjän alainen autonominen suuriruhtinaskunta. Suomen itsenäistyä sekä Venäjän vallankumouksen myötä Viapori siirtyi Suomelle ja sen nimi muutettiin Suomenlinnaksi. 1918 syttyi sisällissota Suomessa valkoisten ja punaisten välillä, jonka aikana valkoiset käyttivät Suomenlinnaa sotavankileirinä punaisille vangeille. Vankeja oli enimmillään linnoituksessa 8000. Vankileirin aikana punaisia teloitettiin, ja osa heistä kuoli tauteihin linnoituksen huonoissa oloissa. Viimeiset vangit poistuivat Suomenlinnasta 1919. (Suomenlinna s.a.)

Kuva 26. Suomenlinnan Kuninkaanportti, joka sijaitsee merilinnoituksen eteläisimmän saaren kärjessä, joka tunnetaan nimellä Kustaanmiekka (Suomenlinna Tours s.a.)

Suomenlinna oli ensimmäinen Unescon maailmanperintökohde Suomessa ja se pääsi listalle 1991. Suomenlinna on suosittu vierailukohde, jossa on erilaisia museoita, kuten esimerkiksi Suomenlinna-museo, jossa pääsee tutustumaan Suomenlinnan historiaan, sukellusvene Vesikko, joka osallistui toiseen maailmansotaan, sekä Lelumuseo ja Ehrensverd-museo. Suomenlinnassa toimii myös ravintoloita ja kahviloita sekä kokoustiloja. Suomenlinnassa järjestetään opastettuja kävelykierroksia, jonka aikana tutustutaan Suomenlinnan historiaan. Myös lapsille on oma seikkailukierros Suomenlinnassa. (Suomenlinna s.a.)

3.3 Synkän matkailun eettisyys

Synkässä matkailussa eettisyys on tärkeässä osassa. Synkän matkailun eettisyys myös jakaa mielipiteitä. Joidenkin mielestä se on epäkunnioittavaa, voyeuristista ja jopa epäeettistä. Kysymys, onko synkkä matkailu eettistä, on filosofinen kysymys, eikä se ole täysin mustavalkoista: se, mitä kukin pitää eettisenä, määräytyy usein esimerkiksi henkilön omasta eettisestä ajattelusta, kulttuurista, kasvatuksesta ja kokemuksista. Kun pohditaan kohteen eettisyyttä ja sitä, onko kohteessa

eettistä käydä, pitää huomioida erilaiset yksityiskohdat, kuten kohteen ympäristö, ikä, rahoitus, muoto sekä kohteen toiminta ja toimijat. (Where The Road Forks 2023.)

Peter Hohenhaus Dark-tourism.com sivusto tutkii synkkä matkailu myös eettiseltä kannalta. Yhtenä tutkimuksen perusteena eettisyyteen liittyy kysymys, että mitä vahinkoa siellä voidaan aiheuttaa, mitä voidaan pohtia myös muiden matkailumuotojen kannalta. Hohenhaus esittelee synkkään matkailuun liittyviä eettisiä kysymyksiä, joita ovat esimerkiksi: "voyeurism" eli voyeurismi tai suomeksi käännettynä tirkistely. Terve.fi sivusto selittää termin voyeurismi tarkoittavan toisen ihmisen tirkistelyä henkilön riisuutuessa, ollessaan alasti tai osallistuessa seksuaalisiin aktiviteetteihin, jonka tarkoitus on aiheuttaa seksuaalista kiihottumista, joihin voi joskus liittyä myös itsetyydytystä (Terve). Hohenhaus ei mainitse voyeurismi sanan seksuaalista merkitystä liittyen synkkään matkailuun vaan puhuu siitä yleisesti ihmisten ja kohteiden katselemisesta. Toinen eettinen ongelma synkkää matkailua kohtaan on matkailijan käyttäytyminen kohteessa. Synkän matkailun kohteet ovat traagisia kohteita, joita matkailijan tulisi kunnioittaa omalla käytöksellään. Hohenhaus puhuu ihmisten kunnioituksesta viitaten esimerkiksi kuvailuun "poseeraavalla" tavalla sekä "selfie" -tavalla kohteissa sekä ihmisten äänenvoimakkuuteen ja roskaamiseen. Myös yksi eettinen ongelma synkässä matkailussa Hohenhaus esittelee olevan "väärä tukeminen" (wrong support) viitaten kohteisiin, joissa on totalitaarinen hallinto, kuten Pohjois-Koreassa, Uzbekistanissa sekä Kiinassa, ja miten matkailija ajattelee esimerkiksi rahankäytöstä kohteessa. Hohenhaus mainitsee Pohjois-Koreassa matkustaessaan sen, että monesti rahankäyttö ei mene kansan hyväksi, joka viittaa kohteiden "väärään tukemiseen". (Dark Tourism s.a.)

3.4 Synkän matkailun matkailijasegmentti

Segmentti on markkinoinnissa käytettävä työkalu. Asiakkaat voi segmentoida kohderyhmän mukaan ja tällöin puhutaan asiakassegmentistä. Segmentti on markkinointi prosessi, jonka tarkoituksena on markkinoida tuotteita ja palveluita asiakassegmenteille. Segmentointia käytetään asiakkaiden tarpeiden kuuntelemiseen ja asiakaskeksen yrityskulttuurin vahvistamiseen. Asiakassegmenteissä on kyse jostain isommasta asiakasryhmästä, jotka voidaan jaotella esimerkiksi maantieteellisillä, demografisilla, psykografisilla ja käyttäytymiseen liittyvillä menetelmillä. Yleisimpiä tapoja on käyttää esimerkiksi demografista menetelmää, joka tarkoittaa ikää, sukupuolta ja sijaintia, kiinnostuksen kohteita esimerkiksi elämäntyyli ja käyttäytymismenetelmää, joka viittaa esimerkiksi verkkoaktiivisuuden sekä kulutustottumuksiin. Usein asiakkaiden segmentointi antaa selkeän käsityksen mitä asiakasryhmää yrityksen kannattaa tavoitella tuotteilleen ja palveluilleen. Kun ymmärretään paremmin mitä asiakassegmenttiä tavoitellaan, voi heitä palvella paremmin ottamalla heidän tarpeensa huomioon ja markkinoida palvelua ja tuotetta heille heidän suosimassa markkinointikanavassaan. (Markkinointitrendit 2022.)

Matkailualan isoimpia sektoreita, joissa segmentointia voidaan käyttää ovat: hotellit, matkanjärjestäjät, matkustusliikenne ja nähtävyydet. Näillä sektoreilla on erilaiset matkailijasegmentit. Nähtävyyden segmenttejä ovat esimerkiksi: paikalliset asukkaat alueella, päivävierailijat paikallisen alueen ulkopuolelta, kotimaiset matkailijat, ulkomaalaiset matkailijat ja kouluryhmät. Segmentointien pitää olla toimivia kohteen, tuotteen tai palvelun markkinoinnissa. Jokaisen segmentoinnin pitää olla; erillinen (discreet) eli valitut alaryhmä on voitava yksilöidä erikseen esimerkiksi vierailun tarkoituksen, tulojen ja asuinpaikan mukaan, mitattava (measurable), elinkelpoinen (viable), sopiva (appropriate) ja kestävä (sustainable). (Marketing in Travel and Tourism 2009, 98, 101.)

Matkailualalla käytetään esimerkiksi näitä seitsemää segmenttiä pääsegmentteinä (Marketing in Travel and Tourism 2009, 103):

1. Matkustamisen tarkoitus
2. Ostajan tarpeet, motivaatiot ja hyödyt
3. Ostajan käyttäytymis- ja tuotteen käytön ominaisuudet
4. Demografiset, taloudelliset ja maantieteelliset profiilit
5. Psykografinen profiili
6. Geodemografinen profiili
7. Hinta

Synkässä matkailussa voidaan käyttää pääsegmenteistä matkustamisen tarkoitusta ja tämän avulla voidaan selvittää, millä perusteilla matkailija haluaa vierailla synkän matkailun kohteissa ja onko se tiedostaen vai tiedostomatta. Tähän liittyy myös synkän matkailun kategoriat, koska kategorioiden myötä saadaan selville, mikä peruste matkustamiselle on. Toinen menetelmä millä voidaan selvittää, millaisia synkän matkailun matkailijoita on, on demografinen ja maantieteellinen profiili. Demografisella profiililla avulla voidaan selvittää, onko synkän matkailun matkailijoissa joku erottuva ikäryhmä, jotka vierailevat kohteissa vai vierailevatko kaikki ikäryhmät synkän matkailun kohteissa. Tästä voidaan selvittää, onko synkän matkailun kohteilla suuri ikäjakauma. Tällä menetelmällä voidaan myös segmentoida matkailijat myös kohteen uhrien ja jälkeläisten sekä niiden mukaan, jotka ovat kiinnostuneita synkästä matkailusta tai pelkästään historiasta. Maantieteellisen profiloinnin avulla saataisiin selville myös se, missä maissa tiedetään enemmän synkästä matkailusta kuin toisessa maissa. Maantieteellisellä voidaan segmentoida sen mukaan, käyvätkö matkailijat enemmän kotimaisissa vai ulkomaisissa kohteissa. Sitten kolmantena segmentointi menetelmänä synkässä matkailussa voisi hyödyntää psykografista profiilia. Se viittaa psykologisiin ominaisuuksiin esimerkiksi persoonallisuuteen, elämäntyyliin, kiinnostuksen kohteisiin ja mielipiteisiin. Tähän profiiliin kuuluu myös kategoriat, koska tämän avulla saadaan selville kiinnostaako synkän matkailun matkailijoita vain tietyt kategoriat vai haluavatko matkailijat käydä laajasti jokaisen kategoriaan sopivissa kohteissa.

4 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmänä voidaan käyttää kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta tai kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Määrällinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, joka perustuu kohteen kuvaamiseen ja tulkitsemiseen tilastojen ja numeroiden avulla. Tässä opinnäytetyössä käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Laadullinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Laadullinen tutkimus voidaan toteuttaa monilla eri menetelmillä. Menetelmien yhteisenä piirteenä korostuu muun muassa esiintymisympäristö ja tausta, kohteen tarkoitus ja merkitys sekä ilmaisuun ja kieleen liittyvät näkökulmat. (Jyväskylän yliopisto s.a.)

Laadullista tutkimusta pohtiessa muodostuu yleensä kaksi kysymystä, jotka liittyvät teoriaan ja teoreettiseen analyysiin: tarvitaanko laadullisessa tutkimuksessa teoriaa ja edustaako laadullinen tutkimus teoreettista vai empiiristä analyysia? Ensimmäiseen kysymykseen vastaus on kyllä. Teoria on tutkimuksen viitekehystä eli tutkimuksen teoreettista osuutta. Teorian ja viitekehäyksen suhde muodostuvat käsitteistä ja niiden välisistä merkityssuhteista. (Sarajärvi & Tuomi 2009.)

Tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä on hyödynnetty etnografista tutkimusta. Etnografinen tutkimus tulee kreikan kielestä ja tarkoittaa kirjaimellisesti kansan kuvaamista. Etnografinen tutkimus viittaa erilaisiin menetelmien käyttöön, joista keskeisimpiä ovat osallistuva havainnointi ja haastattelut. Etnografista tutkimusta tehdään ”kentällä” eli ihmisten omassa elin- ja toimintaympäristössä ja tämän takia etnografista tutkimusta nimitetään myös kenttätyöksi. Etnografinen tutkimus tarkastelee ihmisiä osana jotakin sosiaalista ryhmää tai yhteisöä. Se pyrkii löytämään sosiaalisen elämän säännönmukaisuuksia eikä pelkästään kuvamaan sen kaikkia tapahtumia. Tämä edellyttää pitkäkestoista oleskelua tutkittavien ihmisten parissa sekä osallistumista heidän sosiaaliseen elämäänsä. Etnografinen tutkimus pyrkii ymmärtämään ihmisten ajattelua ja toimintaa asettamalla sen relevanttiin paikalliseen ja ajalliseen kontekstiin. (Kallinen & Kinnunen s.a.). Tässä tutkimuksessa ei päästy pitkäkestoisen oleskelun parissa tutkimaan ihmisiä aikataulun takia, joten tässä tutkimuksessa tullaan käyttämään niitä resursseja, jotka on saatu kerättyä havainnoinnin avulla.

Lisäksi valitsin etnografisen tutkimusmenetelmän sen takia, että se oli minulle mielenkiintoisin menetelmä lähteä tutkimaan synkkää matkailua. Etnografisen tutkimusmenetelmän käyttö tutkimusmenetelmänä soveltuu synkkään matkailuun siksi, koska tutkimusmenetelmä keskittyy tutkimaan kohteissa vierailevien ihmisten eli matkailijoiden käyttäytymistä. Matkailijoiden on tärkeää ymmärtää, millaisella tavalla synkän matkailun kohteissa tulisi käyttäytyä. Kyse on kuitenkin kohteista, joissa kuolema, kärsimys ja traagisuus on ollut läsnä. Tietoperustassa esitellään matkailijoiden eettisiä ongelmia synkässä matkailussa, joita ovat esimerkiksi Peter Hohenhausen Dark Tourism -sivustolla esittelemä ”poseeraus”- ja ”selfie” -tavalla otettuja valokuvia. Samaan aiheeseen liittyen oli

lähipiirissäni tullut ajatuksia ihmisistä, jotka ottavat kuvia synkän matkailun kohteissa ja jakavat niitä omaan sosiaaliseen mediaansa. Tästä lähti ajatus pohtia, onko tämän tyyppisten kuvien ottaminen ja sosiaalisessa mediassa jakaminen eettistä. Myös tästä pohdinnasta nousi idea käyttää etnografista tutkimusta tutkimusmenetelmänä.

Toisena tutkimusmenetelmänä on käytetty myös valokuva-analyysia. Valokuvien käyttö on luonnollinen osa etnografista tutkimusmenetelmää ja valokuvien käyttö osana tutkimusmateriaalia on nykyään yleistä myös muilla kuin antropologiseen tai kulttuurintutkimukseen liittyvillä tutkimuksen osa-alueilla. Kun valokuvia käytetään analyysina, tulee olla selvillä, milloin valokuva on osa analysoitavaa tutkimusmateriaalia ja milloin se taas on raportoinnin tai havainnollistamisen apuväline. Valokuvien merkitys analysoitavana tutkimusaineistona saattaa olla vähäinen, mutta niiden merkitys tutkimusympäristön ja tutkimukseen osallistuvien havainnollistajana taas merkittävä, ellei jopa oleellinen. Kuvan sisältämän narratiivin voimasta tunnetaan jo vanhassa sanonnassa, jossa sanotaan kuvan kertovan enemmän kuin tuhat sanaa. Tutkimuksiin on eri tapoja hankkia kuvia. Luotettavia kuvan lähteitä ovat esimerkiksi museot, arkistot, ja lehdet. Yleensä tutkijat hankkivat kuvamateriaalinsa itse kuvaamalla. Valokuvien analysointi alkaa jo kuvauspaikalla ja siellä kannattaa laatia muistiin valokuvan paikka, aika ja olosuhteet. (Karvinen 2012.)

Etnografisesta tutkimuksesta käytin pääosin havainnointia tutkimusmenetelmänä. Havainnointilähteinä ovat omat havainnoinnit synkän matkailun kohteista, itseotetut kuvat sekä havainnoinnit ihmisten käyttäytymisestä kohteissa kuvien ja muistojen perusteella. Kohteiden eettisyyttä havainnoin myös sen mukaan, mihin kohteet sijoittuvat Philip R. Stonen luoman synkän matkailun aste-luokituksen spektrin mukaan.

5 Työn toteutus

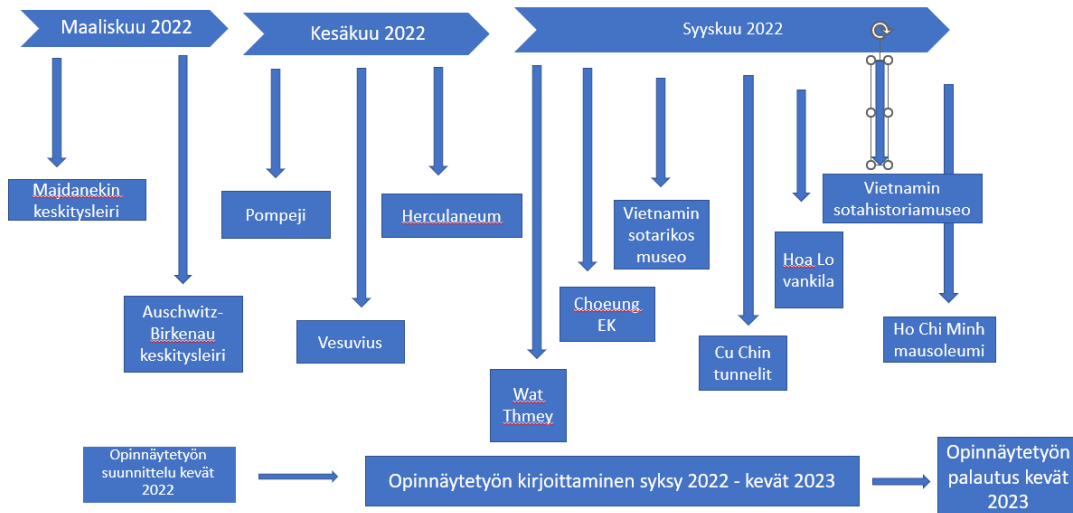
Työ on toteutettu tutkimustyyppisenä työnä. Tutkimuksessa on käytetty etnografista tutkimusotetta neljässä vierailussa maassa, joissa on käyty erilaisissa kohteissa. Kohteet, joissa vierailin olivat Puolassa holokaustin kohteet Auschwitz ja Majdanekin kuolemanleirit, Italiassa antiikin ajoilta Colosseum ja Pompejin ja Hercunaleumin rauniot sekä Vesuviuksen tulivuori, Kambodzhassa kansamurhaan liittyvä Siem Reapin Wat Thmeyn kuolemankenttä ja Phnom Penhissä Choeung Ekin kuolemankenttä ja Tuol Slengin kansanmurha museo ja viimeisenä Vietnamissa sodan jäljiltä Ho Chi Minh Cityn War Remnants Museum -museo, joka liittyy sotarikoksiin, Cu Chin tunnelit ja Hanoiissa Hoa Lon vankila, sekä ulkopuolelta näin Ho Chi Minhin mausoleumin. Kävin myös muissa kohteissa, jotka ei ole otettu huomioon opinnäytetyössä ja nämä ovat: Prahan kommunismimuseo, Varsovan juutalaisten museo, Huen keisarillinen kaupunki, joka oli tärkeä osa Vietnamin sotaa ja Irlannissa Dublinissa Kilmainham Gaolin vankila.

Tutkimuksen tekemiseen valmistauduin siten, että etsin ensin tietoa, mitkä kohteet synkkään matkailuun liittyvät. Yritin ottaa tutkimukseen mukaan kohteita, jotka ovat maailmanlaajuisesti tunnettuja sekä kohteita, jotka eivät ole olleet esiteltynä muissa synkkään matkailuun liittyvissä opinnäytetyöissä. Kohteiden valinnat tein jo ennen opinnäytetyön aloitusta, jonka jälkeen ne vaihtuivat useaan otteeseen ennen kuin pääsin lopulliseen tulokseen, mitkä kohteet haluan sisällyttää opinnäytetyöhöni. Tämän jälkeen selvitin, mihin kohteisiin pystyy ja kannattaa matkustaa, jotta minulla riittää aikaa vierailla mahdollisimman monessa. Sen jälkeen selvitin, mitä synkän matkailun kohteita kyseisestä maasta löytyy eli esimerkiksi, mitä nähtävyyksiä Vietnamissa on Vietnamin sotaan liittyen. Nämä tiedot kirjasin itselleni ylös vihkoon sekä myös puhelimen muistioon.

Valitsin kohteet sen mukaa, että niihin on helppo kohdemaassa matkustaa ja, että kohteissa olisi varmasti matkailijoita sinne mentäessä. Valmistauduin kohteiden vierailuun siten, että etsin tietoa kohteen historiasta. Selvitin millaisia palveluja kohteet tarjoavat eli järjestetäänkö nähtävyyksiin kierroksia lähikaupungeista tai onko paikan päällä mahdollista osallistua esimerkiksi ryhmäkierrokselle. Nähtävyyksissä vieraillessani havainnoin matkailijoiden toimintaan enemmän kauempaa, joten pystyin keskittymään tutkimaan muitakin matkailijoita, kuin niitä, joiden kanssa osallistuin ryhmäkierrokseen. Osallistuin kahteen ryhmäkierrokseen, toinen oli Italian Pompejissa ja toinen Vietnamin Cu Chi tunneleissa sekä myös yhteen opastettuun yksityiskierrokseen Choeung Ekin kuolemankentillä. Ryhmäkierroksilla pyrin havainnoimaan seuraamalla ihmisten käyttäytymistä: kyselivätkö he oppaalta paljon tietoa, miten paljon kuvia tuli otettua, osallistuivatko matkailijat johonkin aktiviteettiin, jos se oli kierroksella mahdollista - Cu Chin tunneleissa tämä oli mahdollista – ja pyrin keskustelemaan heidän kanssaan kierroksien aikana. Keskustelin myös retkien ulkopuolella matkailijoiden kanssa synkästä matkailusta, ja moni ei ollut käsitettä ennen kuullut.

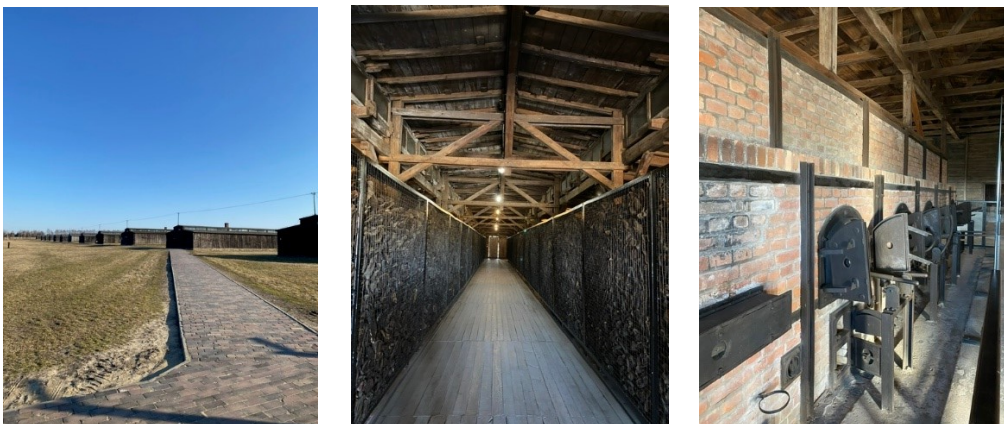
Kohteet on valittu oman mielenkiinnon sekä historiallisen merkittävyyden mukaan. Ennen tutkimuksen aloitusta, selvitin, mitkä kohteet minua kiinnostaisivat eniten ja mistä saisin eniten tietoa tietoperustaani. Tietoperustassa selitän valintakriteerit kohteilleni. Alla kuva (kuva 27), joka esittelee aikajanan muodossa, missä ajassa kävin näissä yllä mainituissa kohteissa:

Opinnäytetyön aikajana aloitus, kirjoittaminen, vierailut, palautus

Kuva 27. Opinnäytetyön työstämisen aikajana

Ensimmäisenä kohteena on Majdanek State Museum (kuvat 28), joka on muistomuseo ja koulutuskeskus. Majdanek oli kohteena paljon pienempi, kuin tunnetumpi Auschwitzin kuolemanleiri. Siellä ei vieraillessani ollut kuin muutama ihminen. Majdanekin kuolemanleiri sisälsi samankaltaisia parakeja kuin Auschwitz, joiden sisällä oli tietoa leiristä ja holokaustista. Majdanekissa pääsin tutustumaan omassa rauhassa kohteeseen, mikä toisaalta vaikuttaa siihen, että etnografista havainnointia on hieman haasteellisempi toteuttaa.

Kuvat 28. Majdanek ulkoa, uhrien kenkiä ja uunia, joita käytettiin ihmisten murhaamiseen (Astala 2022)

Ensimmäisessä kuvassa näkyy Majdanekin parakit. Koska ihmisiä oli lisäksi vain muutama, päätin keskittyä ottamaan kuvia parakeista ja niissä esillä olevista teksteistä. Museo jakaa ihmisille lehtiä, joista löytyy enemmän tietoa Majdanekin keskitysleiristä sekä millaisia parakit olivat ja mihin niitä käytettiin. Keskimmaisessa kuvassa on uhreilta jääneitä kenkiä. Tällainen samantyylinen esilepano löytyy myös Auschwitzista. Kolmannessa kuvassa on uunia, joita käytettiin uhrien murhaamiseen. Tietoperustassa on kerrottu, mitä muita menetelmiä natsit käyttivät uhrien murhaamiseen.

Auschwitz (kuvat 29) on Majdanekiin verrattuna paljon kuuluisampi niin historiallisesti kuin kävijämäärällisesti. Auschwitzista puhutaan enemmän historian kirjoissa sekä tieteellisissä tutkimuksissa, jonka uskon vaikuttavan myös siihen, että se on noussut suosituimmaksi kohteeksi kuin Majdanek. Auschwitz on alueeltaankin suurempi kuin Majdanek. Koska Auschwitzissa oli suurempi kävijämäärä, oli siellä helpompi havainnoida ihmisten eettistä käyttäytymistä.

Kuvat 29. Auschwitz I leirin sisäänkäynti, parakkeja, leirillä käytettyjä uunia (Astala 2022)

Ensimmäisessä kuvassa on matkailija, jolla on puhelin kädessä. Monet matkailijat pysähtyivät ottamaan kuvia tästä portista. Se on yksi suosituimpia kuvauskohtia Auschwitzissa. Olen ensimmäisen kerran ollut Auschwitzissa 2013 ja siihen nähden vierailijoita oli hyvin vähän, ja tähän on vaikuttanut koronaviruspandemia vielä tämän vierailun aikana. Toinen syy on mahdollisesti se, että vierailin kohteessa maaliskuussa, joten turistikausi ei ole vielä kunnolla alkanut.

Vierailin kahtena päivänä Auschwitzin leireillä, joista ensimmäinen päivänä vierailin Auschwitz I leirissä. En osallistunut ryhmäkierroksille, koska halusin edetä museoissa omaa tahtiani ja mielestäni ihmisiä oli helpompi havainnoida, kun taustalla ei ollut opasta selittämässä paikan historiasta taustasta, josta tiesin jo etukäteen paljon. Ryhmäopastuksia oli useita, mutta oli myös matkailijoita, jotka itse kiersivät kohteessa, kuten minä.

Auschwitz on sivustollaan maininnut perustiedoissa siitä, että kohteessa vierailijoiden tulisi käyttäytyä kohteessa kuuluvalla tavalla eli kunnioittavasti. Tämä on kohteelta synkkään matkailuun liittyen

hyvä ja oleellinen vaatimus, koska kyseessä on kuitenkin kohde, jossa ihmisiä on aikoinaan kuollut. Teksti kuuluu näin: ”Museon alueella vierailijoiden tulee käyttäytyä asianmukaisesti ja kunnioittavasti. Vierailijoiden tulee pukeutua asianmukaisella tavalla. Tutustu ennen vierailua vierailun sääntöihin”.

Toisena päivänä vierailin Auschwitzin II leirillä eli Auschwitz-Birkenaussa. Siellä oli myös paljon ihmisiä, mutta ei yhtä paljon kuin Auschwitzin I leirillä. Tähän saattoi myös vaikuttaa se, että vierailin kohteessa vasta iltapäivä aikoihin. Matkailijoiden lisäksi näin kouluryhmän, jotka vaikuttivat olevan Israelista, koska yhdellä oppilaista oli yllään Israelin lippu. Havainnoin hieman heidän käyttäytymistään, koska kyseessä oli kuitenkin isosta ryhmästä oppilaita, jotka tulevat maasta, jossa juutalaisuus on pääuskontona. Heidän kierroksellaan oli joko opas tai opettaja mukana. Auschwitz II leirillä huomasin nuoren naisen ottamassa kuvia sisäänkäynnin portilla (kuva 30). Tästä heräsi ensimmäisenä ajatus, että miksi? Tämä viittaa Peter Hohenhausen pohtimaan eettiseen ongelmaan ihmisten poseeraus- ja selfiekuvailuissa, että onko se eettisesti oikein ottaa kuvia itsestään tai pyytää itsestään ottamaan kuvia synkän matkailun kohteissa. Alla on kuva pääsisäänkäynnistä Auschwitz-Birkenau leirille.

Kuva 30. Auschwitz-Birkenauun portti (Astala 2022)

Seuraava matka synkän matkailun kohteisiin suuntautui Italiaan ja ensimmäisenä kohteena oli Pompejin rauniot. Pompejin raunioissa osallistuin ryhmäkierrokselle (kuvat 31), koska olin selvittänyt, että itse Pompejilla on vain vähän tietoa sen raunioiden jäännöksistä ja rakennuksista. Ryhmässäni oli parikymmentä osallistujaa. Ryhmäkierros oli noin kahden tunnin pituinen, jonka huomasin olevan liian lyhyt, joten jatkoin kierroksen jälkeen kiertelyä raunioilla. Huomasin muidenkin ryhmäläisten tekevän saman. Pompejilla näytti olevan pääosin ryhmäkierroksia ja yksityisopastuksia, koska tietoa oli saatavilla muuten hyvin vähän.

Kuvat 31. Matkailijoita Pompejilla (Astala 2022)

Vasemmalla puolella on se opasryhmä, missä minä olin mukana. Ryhmäkierrokseni matkailijat keskittyivät hyvin kuuntelemaan opasta. Ihmiset välillä kysyivät kysymyksiä oppaalta, kun hän esiteli kohteessa esimerkiksi mikä rakennuksen tarkoitus oli ollut, mitä maalaukset tarkoittavat tai miten esineitä on käytetty Pompejin ollessa vielä asuttu. Tunnelma kohteessa oli hyvin erilainen verrattuna Puolan keskitysleireihin. Opas saattoi sanoa jotain hauskaa, mihin ihmiset reagoivat nauramalla. Tällaista en uskoisi tapahtuvan Puolan keskitysleireillä. Oikealla puolella on muita matkailijoita. Koitin seurata matkailijoita vierestä, mutta keskityin aika hyvin kuitenkin kuuntelemaan opastusta. Matkailijoita oli huomattava määrä enemmän kuin Auschwitzissa. Tähän voi vaikuttaa esimerkiksi ajankohta, koska kävin kohteessa kesällä. Monet olivat ryhmäkierroksella, mutta matkailijoita oli myös omatoimisesti kohteessa. Pompejilla myös monet ottivat kuvia kohteesta.

Seuraava päivänä vierailin ensin Vesuviuksen tulivuorella (kuva 32). Tulivuori on edelleen aktiivinen, mutta siellä on turvallista käydä, koska Vesuviuksen mahdollista purkautumista seurataan koko ajan. Matkailijoita oli yllätykseni aika paljon ja suurin osa heistä saapui bussilla. Minun bussini oli täynnä ja Vesuviukselle saavuttaessa oli siellä muitakin busseja paikalla eli Vesuvius on paikka, mikä kiinnostaa ihmisiä. Ennen huipulla kiipeämistä oli matkan varrella matkatavaramyymälä sekä sen jälkeen pieni ravintola. Vierailuun annettiin aikaa noin kaksi tuntia, minkä aikana on mahdollista kiivetä ylös ja tulla sovittuna aikana takaisin. Vesuviuksen huipulta oli kauniit maisemat Napolin rannikolle. Matkailijoita oli aika paljon, mutta ei yhtä kuin Pompejilla. Olisin kiinnostunut tietämään, ovatko ketkään tulleet muulla tavoilla kuin bussilla.

Kuva 32. Matkailijoita Vesuviuksen tulivuorella (Astala 2022)

Vesuviuksen jälkeen vierailin Herculaneumin raunioilla (kuvat 33). Majdanekin tavoin kohde ei ole yhtä tunnettu kuin Pompeji, mutta täällä oli enemmän matkailijoita kuin esimerkiksi Majdanekissa. Herculaneumilla oli enemmän yksittäisiä matkailijoita omatoimisesti kiertelemässä. Herculaneum oli myös paljon pienempi alueena, eikä siellä mennyt yhtä kauan vierailta kuin Pompejissa. Sielläkään ei ollut esillä niin paljon tietoa kohteesta, kuten Pompejilla oli. Herculaneumilla olisi ollut hyvä olla opastetulla kierroksella, jos kohteesta olisi halunnut enemmän tietoa. Ennen raunioita pääsi kuitenkin pienen museon kautta tutustumaan kohteeseen ja sinne tuotu paljon esineitä, mitä raunioilta oli löytynyt.

Kuvat 33. Herculaneumin raunioilla ei näkynyt paljoa matkailijoita (Astala 2022)

Viimeinen kohteeni Italiasta oli Rooman Colosseum (kuva 34). Colosseumilla oli matkailijoita enimmäkseen yksin. Monet olivat ottaneet audiokierroksen, mutta myös yksityiskierroksia ja ryhmäkierroksia näkyi Colosseumilla. Colosseumilla olin käynyt myös aikaisemmin vuonna 2011 ja myös siellä huomasin edelliseen käyntiin verrattuna, että koronapandemian takia matkailijoita ei ollut niin paljoa kuin esimerkiksi yli 10 vuotta sitten. Tämän huomasin siitä, että muistan Colosseumilla olleen

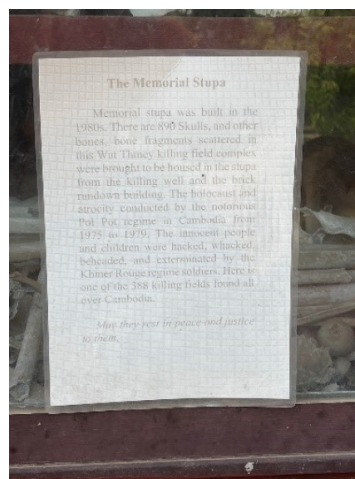
pitkän jonon ja tällä vierailulla pääsi suoraan sisään jonottamatta eikä lippujen osto etukäteen olisi myöskään ollut tarpeellista. Matkailijoita oli kuitenkin paljon, hieman enemmän kuin Pompejilla, mutta ei sellaista määrää, etteikö kohteessa olisi sujuvasti päässyt liikkumaan. Täällä myös monet ottivat kuvia puhelimilla ja kameroillaan.

Kuva 34. Matkailijoita Colosseumin sisäpuolella (Astala 2022)

Colosseumilla oli hyvin tietoa kohteen historiasta sekä miten kohde on rakennettu ja miltä se olisi voinut näyttää aikoinaan. Audio-opastus oli hyvä lisä kertoa kohteen historiasta. Audiokierroksessa oli havainnoitu äänen lisäksi myös kuvien ja animaatioiden avulla, miltä esimerkiksi Colosseum olisi näyttänyt ennen ja miltä gladiaattoritaistelut olisivat näyttäneet.

Seuraavaksi oli Aasian kohteet. Vierailin ensin Kambodzhassa Siem Reapissa Wat Thmeyssä. Wat Thmey oli hyvin pieni alue, johon oli pystytetty tauluja, jossa oli tietoa Kambodzhan kansanmurhasta. Siellä oli pieni lipunmyyntikoppi, eikä yhtäkään rakennusta, jonka sisään olisi päässyt. Taulut oli sijoitettu ulkopuolelle. Olin ensin ainoa vierailija Wat Thmeyssä, joten keskityin lukemaan tietoa nähtävyydestä. Lopulta paikalle saapui minun lisäkseni vain muutama ihminen, yksi kahden hengen yksityiskierros ja kaksi muuta henkilöä yhdessä. Wat Thmeyyn oli myös sijoitettu muistomerkki eli Stupa, joka oli täynnä ihmisten pääkalloja (kuvat 35), kuten Choeung Ekissä sijaitseva Stupa. Wat Thmeyn ympärillä oli paljon muita rakennuksia, joilla ei ollut tekemistä kohteen kanssa. Näin muutaman lapsen pelaamassa jalkapalloa Wat Thmeyssä (kuvat 36). Ennen Wat Thmeytä minun oli tarkoitus vieraila Kambodzhan sotamuseossa (Cambodian War Museum), mutta valitettavasti se oli kiinni. Kambodzhan sotamuseo on ainoa sotaan keskittyvä museo Kambodzhassa. (Tourism of Cambodia).

Kuvat 35. Muistomerkki, jossa oli luita ja pääkalloja ja viereisessä kuvassa selitys (Astala 2022)

Kuva 36. Wat Thmeyn alue, jossa ei näkynyt ollenkaan matkailijoita (Astala 2022)

Kuten yllä olevissa kuvissa näkee, Wat Thmeyn muistomerkillä, jossa on yli 890 pääkalloa ja luuta, on jätetty rahaa. Matkailijat ovat luultavasti halunneet antaa tukea kohteelle ehkä sen ylläpitämiseen tai sitten asialla voi olla joku toinen merkitys, mistä en ole saanut virallista tietoa. Vieressä teksti, jossa kerrotaan mitä punakhmerien sotilaat ovat tehneet uhreille. Alempana olevissa kuvissa on yleiskuva Wat Thmeyn kuolemankentästä, joka on hyvin erilainen verrattuna Choeng Ekin kuolemankenttään. Choeng Ekin kuolemankentän tarkoitus on esittää ihmisille, mikä on paikan kyse. Wat Thmeystä ei tullut samanlaista ajatusta, että olen tullut kuolemankentällä, minkä huomaa myös siitä, että siellä oli rakennuksia, joilla ei ole mitään tekemistä kuolemankentän kanssa sekä siitä, että oli lapsia leikkimässä.

Siem Reapin jälkeen matka jatkui Phnom Penhiin. Vierailin ensin Choeng Ekin kuolemankentällä. Mukaani tuli matkailija Belgiasta. Osallistuimme Kambodzhan kansanmurhasta selvinneen uhrin opastuksella yksityiskierrokselle. Mukanani oleva matkailija ei ollut suunnitellut itse käyvänsä Choeng Ekin kuolemankentällä, eikä hänellä ollut paljoa tietoa Kambodzhan kansanmurhasta. Tämä tuli minulle yllätyksenä, koska itse aina selvitan maan historiaa sekä tunnetuimpia kohteita,

joissa suositellaan käydä matkallaan. Tämän vuoksi oli mielenkiintoista ottaa hänet mukaan kohteeseen, josta hänellä ei ollut syvempää tietoa. Saavuimme Choeung Ekiin ja aloitimme kierroksen oppaan kanssa. Belgialainen matkailija ei kuvannut kohdetta niin paljoa kuin minä, mutta hän enemmän kyseli oppaalta tietoa kohteesta kuin minä. Choeung Ekissä oli pystytetty lyhyitä informaatiota, mitä kohteessa oli tapahtunut, kuten esimerkiksi minkä verran jossain haudassa oli ihmisiä tai millä tavalla ihmisiä oli kidutettu (kuvat 37) Kierroksen aikana näimme hautakuoppia, ihmisten luita ja pääkalloja sekä vaatteita. Kierroksen loputtua menimme pieneen museoon, missä oli selitetty tarkasti Kambodžhan kansanmurhasta. Kohteessa ei saanut ottaa kuvia, enkä myöskään huomannut, että kumpikaan belgialainen kanssamatkustajani sekä museossa ollut toinen nainen ottavan kuvia, mikä oli hyvä, koska sillä tavalla he kunnioittivat kohteen kuvauskieltoa. Choeung Ekissä ei meidän kahden lisäksi ollut monia matkailijoita. Huomasin meidän lisäksi samaan aikaan vain muutaman opastuksen. Yritin havainnoida samalla heitä, mutta kierrokset lopuivat hyvin kauan ennen meidän omaamme.

Kuvat 37. Vasemmalla teksti, missä kerrotaan, että puussa on ollut kova äänentoisto, jonka avulla on peitelty vankien huudot. Vieressä on hautoja, mistä on löydetty ihmisten luita ja pääkalloja (As-tala 2022)

Seuraavana päivänä lähdin yksin käymään Tuol Slengin kansanmurha museossa eli entisessä S-21 vankilassa. Tuol Slengin museon oli mahdollista kiertää audio-opastuksen avulla. Vankilan entisiin isoihin vankihuoneisiin oli pystytetty kuvia kansanmurhan uhreista (kuvat 38) sekä esillä oli myös entisiä puu- ja tiilivankiloita. Tuol Slengin museossa oli vierailijoita tasaisesti ja monessa kohtaan huoneissa sai olla myös yksin. Audio-opastuksessa kerrottiin Tuol Slengin eli S-21 vankilan historiasta sekä kuultiin kansanmurhasta selvinneiden äänitteitä. Tuol Slengin kansanmurhamuseon sivustolla on mainittu, että kohteessa sai kuvata, jos kuvia käytetään ei-kaupalliseen omaan toimintaan tai tutkimuksia varten. Jos Tuol Slengin museossa otetut kuvat ovat tarkoitettu kaupalliseen käyttöön, silloin kuvaamiseen tulee pyytää erillinen lupa. Yritin havainnoida, ottivatko muut ihmiset kuvia. Huomasin kuvia ottavan vai yhden tai kaksi henkilöä. Tuol Slengin audio-opastus päättyi aukiolle missä oli mahdollista käydä tutustumassa henkilöihin, jotka olivat olleet

kansanmurhan uhreja. Heillä oli myynnissä esimerkiksi kirjoja. Jatkoin itse matkaa, mutta takanani oli pariskunta, jotka pysähtyivät yhden pöydän ääreen hetkeksi. He eivät kuitenkaan ostaneet mitään ja jatkoivat myös matkaa. Tässä heräsi ajatus siitä, onko tarkoitus vedota ihmisten empatiaan ja vain pyytää rahaa ja mihin tarkoitukseen rahat menevät.

Kuvat 38. Näitä huoneita oli monia, ja niistä sai tietoa audio-opastuksen avulla (Astala 2022)

Kierroksen jälkeen oli mahdollista jättää palautetta ja ajatuksia museosta vierailukirjaan. Vierailijoita oli päivän aikana käynyt jo monia kymmeniä ennen minua. Sivuja oli myös monta täynnä. Lueskelin muutamia ajatuksia ja palautteita kohteesta. Palautteita oli tullut useammasta eri maasta ja huomasin myös, että saman päivän aikana oli käynyt myös toinen suomalainen ennen minua. Palautteista kävi hyvin ilmi, miten järkyttyneitä ihmiset olivat paikasta ja siitä, mitä Kambodzha on joutunut kohtaamaan melkein 50 vuotta sitten. Jätin myös itse palautteen. Minusta tämä on hieno tapa kohteelta saada tietää, mitä mieltä matkailijat ovat kohteesta ja miten matkailijat reagoivat kohteeseen, kohteen tapahtumiin sekä mahdollisesti osallistuneeseen audiokierrokseen.

Kambodzhan jälkeen matka alkoi kohti Vietnamia. Ensimmäisenä vierailin Ho Chi Minhissä Vietnamin sotarikosmuseossa. Sotarikosmuseo oli moni kerroksinen ja siellä sai ajan kulumaan. Se keskittyi nimensä mukaisesti esittelemään niin Vietnamin kuin Yhdysvaltojen sotarikoksia. Museossa oli journalistien ottamia kuvia tapahtumista ennen Vietnamin sotaa ja Vietnamin sodasta ja kuvilla oli aina selitykset, missä kuva on otettu ja miten se liittyi sotiin. Museossa oli monta huonetta, jotka oli jaettu sen mukaan, mitä tietoa huoneissa oli. Matkailijoita oli tasainen määrä, välillä samassa huoneessa saattoi olla vain muutama ihminen. Esillä oli aseita ja välineitä, mitä sodassa on käytetty. Museo otti hyvin kantaa miten sota vaikuttaa ihmisiin ja miten sota on vaikuttanut kohdemaahan. Matkailijat keskittyivät hyvin lukemaan ja katselemaan kuvia. Huomasin, että museossa olevat matkailijat olivat omatoimisesti vierailemassa kohteessa, enkä nähnyt yhtäkään opastuskierrosta kohteessa. Vierailijoita ei ollut kohteessa paljon, joten kuvia sai lukea rauhassa ja samoin tekstejä sai rauhassa lukea. Museossa oli myös yksin vierailijoita. En huomannut kovinkaan monen ottavan museossa kuvia. Museon olisi voinut kiertää audio-opastuksen avulla, mutta tällä kertaa päätin

keskittyä vain lukemaan tietoa, koska sitä oli saatavilla. Alla olevassa kuvassa (kuva 39) näkyy yksi nainen, jolla on kuulokkeet korvassa, eli hän on todennäköisesti kuunnellut audiokierroksen.

Kuva 39. Matkailijoita museossa. Yksi ottaa kuvia ja toisella puolella on nainen, joka todennäköisesti kuuntelee audio-opastusta (Astala 2022)

Cu Chin tunneleissa osallistuin ryhmäkierrokselle, joka alkoi Ho Chi Minhiltä, koska se oli helpoin tapa päästä Cu Chi tunneleille. Matka kesti noin kaksi tuntia. Mukana oli eri kansalaisuuksia ja taakseni istui vietnamilainen nuori mies. Hän on kotoisin Pohjois-Vietnamista. Matkan ajan keskustelimme paljon Vietnamista. Hän oli hyvin kiinnostunut historiasta, ja sain häneltä paljon yleistietoa liittyen Vietnamiin sekä hän suositteli minulla maan muita kohteita. Yritin keskittyä myös kuuntelemaan kierroksen opasta, joka esitteli perustietoa Vietnamista sekä tietoa Vietnamin sodasta. Saa-vuimme Cu Chin tunneleille ja siellä oli muutama muu ryhmä minun ryhmäni lisäksi. Kierros alkoi ensin sisätiloissa aseiden esittelyllä, ja sen jälkeen kierros jatkui ulos. Näimme ruohon alle piilotettuja ansoja. Cu Chissä oli aukkoja maassa, joissa sotilaat väijyivät. Aukon sisään oli mahdollista mennä itse kokeilemaan, miten pieni ja ahdas se oli. Melkein kaikki paitsi yksi tai kaksi minun lisäksi ryhmässäni sitä kokeilivat. Cu Chi tunneleilla oli myös kuvia sodasta sekä nukkeja, jotka esittivät hypoteettisia tilanteita, mitä sodassa olisi voinut tapahtua heidän piiloutuessaan vihollisilta. Cu Chin tunneleilla pääsi kokeilemaan ampumista isoilla aseilla. Moni ei ryhmästäni sitä halunnut kokeilla ja minun lisäksi vain yksi naispuolinen kokeili aseella ampumista. Ampumaradan yhteyteen oli rakennettu ravintola. Cu Chi esiteltiin myös sääntöjä, mitä pitäisi noudattaa kohteessa ollessa. Säännöt viittasivat turvallisuuteen, koska kyseessä on kuitenkin paikka, missä on esimerkiksi ansoja. Toinen mitä pääsi kokeilemaan, oli 20 metristä 80 metriin asti kävelyä tunneleissa. Siihen myös melkein kaikki osallistuivat. Tunnelit olivat ahtaita, mutta eivät niin ahtaita kuin alkuperäiskäytössä. Menin kaksi kertaa, koska eräs nainen ei halunnut mennä sinne yksin, joten menin hänen mukaansa. Alla olevissa kuvissa näkyy piilossa oleva aukko sekä tunnelin alku (kuva 40).

Kuvat 40. Melkein kaikki kokeilivat, miten pieni aukko oli sekä miten matalia tunnelit olivat (Astala 2022)

Ho Chi Minhin jälkeen lähdin Hanoiin. Hanoissa vierailin ensin Hoa Lon vankilassa (kuva 41). Hoa Lon vankila toimi Indokiinan aikana vankila vietnamilaisille poliittisille vangeille (kuva 42), jotka olivat mukana vallankumouksessa Ranskaa vastaan. Hoa Lon vankila oli myöhemmin myös Vietnamin sodan aikaisessa käytössä yhdysvaltalaisille vangeille, jotka kutsuivat sitä Hanoi Hiltoniksi. Nimi viittaa yhdysvaltaiseen hotelliketju Hiltonin nimeen. Tämä minusta mielenkiintoinen vankilasta, koska siellä oli ennen vankeina Vietnamin kansalaisia ja myöhemmin he itse käyttivät vankilaa vangitakseen muita. Hoa Lon vankilassa. Hoa Lon vankilassa pystyi kiertämään audio-opastuksen avulla ja alla olevassa kuvassa mies vasemmalla on valinnut kiertää vankilan audio-opastuksen avulla. Kohteessa ei näkynyt ryhmäkierroksia eikä siellä ollut myöskään yhtä paljon matkailijoita kuin Vietnamin sotarikosmuseossa.

Kuva 41. Matkailijoita Hoa Lon vankilassa (Astala 2022)

Kuva 42. Mustavalkoisessa kuvassa näkyy Hoa Lon vankilassa olleita vankeja (Astala 2022)

Kävin Hanoissa sotahistoriamuseossa, mutta kohteessa ei saanut ottaa kuvia ollenkaan, joten päätin jättää sen kohteen havainnoinnin pois opinnäytetyöstäni. Minun oli myös tarkoitus vierailla Ho Chi Minhin eli Vietnamin entisen johtajan mausoleumissa eli hautakammiossa (kuva 43). Vierailu estyi sen perusteella, että minulla ei ollut asianmukaiset vaatteet. Mausoleumiin vaadittiin vaatteet, jotka peittävät olkapäät sekä polvet, eikä minulla ollut enää aikaa käydä toisena päivänä mausoleumissa. Kohteessa ei olisi sisällä saanut kuvata, joten sen puolesta etnografista havainnointia ei olisi voitu tehdä valokuvien perusteella. Tämän vuoksi jätän myös kohteen tarkemman havainnoinnin pois opinnäytetyöstäni.

Kuva 43. Kuva on otettu Ho Chi Minh:n mausoleumi eli hautakammion ulkopuolelta, johon minulla ei riittänyt aikaa mennä käymään (Astala 2022)

6 Työn tulokset

Etnografisen havainnoinnin perusteella saadaan selville, millaisia matkailijat ovat synkän matkailun kohteissa ja toimivatko he kohteeseen soveltuvalta tavalla. Työn tulosten avulla saadaan myös selville se, olisiko tarpeellista selittää matkailijoille perussääntöjä siitä, että miten kohteissa tulee käyttäytyä sille soveliaalla tavalla. En nähnyt mitään suurta poikkeavaa tai epäeettistä toimintaa ihmisten käyttäytymisessä, jonka perusteella osaan sanoa, että ihmiset osaavat käyttäytyä soveliaalla tavalla. Ihmiset olivat todella kunnioittavia sekä rauhallisia kohteissa.

Kohteissa käydessä huomasin, että miten matkailijoiden määrä eroaa huomattavasti kohteiden välillä. Tunnetuimmissa kohteissa oli paljon matkustajia ja pienimmissä kohteissa sai kohteissa olla hyvin omassa rauhassa. Pienemmissä kohteissa oli sen vuoksi vaikeampi tehdä etnografista havainnointia, koska kohteessa ei ole tarpeeksi matkailijoita, joita havainnoida. Ihmiset käyttäytyivät pääsääntöisesti kohteessa soveliaalla tavalla, enkä nähnyt mitään suurta poikkeavaa käytöstä eettiseen käyttäytymiseen liittyen, kuten esimerkiksi negatiivisia kannanottoja tai että paikkoja olisi vahingoitettu. Tuloksista liittyen valokuvaukseen huomasin, että ihmiset valokuvaavat hyvin paljon kohteissa, mutta enimmäkseen he ottivat kuvia kohteista eivätkä niinkään itsestään kohteessa. Ihmiset eivät olleet äänekkäitä kohteissa, joka on hyvä, koska sen avulla kunnioitetaan myös muita matkailijoita.

Kuvien analysoinnin avulla saadaan selville, millainen synkän matkailun kohde on kyseessä. Kuvissa on tuotu esille asioita, mitkä tekevät kohteesta synkän matkailun kohteen. Kohteiden tietoperustan, synkän matkailun asteluokitusspektrin kriteerien sekä kuvien avulla pystyn esittelemään, mihin kohtaan kohteet arviointini mukaan kuuluvat Philip R. Stonen laatimassa asteluokitusspekt-rissä (2009). Yritin sijoittaa kohteet siten, että vertailisin niitä keskenään eli onko esimerkiksi Suomenlinna yhtä tumma vai tummempi kuin Seili ja onko Vesuvius tummempi kuin Pompeji ja Herculaneum. Sijoitukset tulevat asteluokituksen mukaan tummimmasta vaaleimpaan (kuva 44):

Tummin:

- Puolan holokaustileirit eli Majdanek State Museum -museo ja Auschwitz-Birkenau keskitysleiri sopivat tummimpaan osaan. Molemmissa kuolema on tapahtunut kohteissa eli kohteissa on autenttinen sijainti, se on historiakeskeistä ja opettavaista eli se keskittyy opettamaan mitä kohteessa on tapahtunut sekä molemmissa museoissa on kuvaesittelyjä uhreista sekä sinne on jätetty esille natsien käyttämät toimintatavat, kuten uunit ja krematoriot, joita he käyttivät uhrien murhaamiseen. Tapahtuman ajasta ei myöskään ole pitkä aika
- Tuol Slengin kansanmurha museo eli entinen S-21 vankila sopii myös tummimpaan osaan, koska vankilassa kidutettiin vankeja ankarilla tavoilla. Kohteen sijainti on autenttinen, koska kidutukset ovat tapahtuneet kohteessa, ja se on myöhemmin muutettu museotoiminnaksi. Kohde on suoranaisesti kuoleman ja kärsimyksen kohde. Tuol Slengissä on kuvia kuolleista uhreista sekä esillä on välineitä, mitä on käytetty, kun ihmisiä on kidutettu vankilassa

- Choeung Ekin sijoitin tummimpaan osaan. Kohde on ollut suoraan osana kuolemaa ja kärsimystä. Kohteen sijainti on autenttinen, koska kohteessa on tapahtunut kansanmurhaan liittyviä kuolemia, jonne ihmiset ovat myös haudattu. Choeung Ekin kierrosten oppaina toimivat henkilöt, jotka ovat olleet osana kansanmurhaa, joten heillä on konkreettista käsitystä tapahtumasta. Tämän vuoksi kohde sijoittuu myös tummaan osaan.
- Hoa Lo:n vankila. Toimi ensin Indokiinan vietnamilaisten vallankumouksellisten vankien vankilana. Vietnamilaiset alkoivat kapinoida Ranskaa vastaan silloin. Kohde on sijoitettu tummimpaan, koska kohteessa on kuvia vangeista sekä myös vietnamilaiset käyttivät kohdetta vankilana Vietnamin sodan aikana. Tällöin vankilassa oli vankeina yhdysvaltalaisia vankeja. Kohteen sijainti on autenttinen, sen käytöstä ei ole pitkää aikaa ja vankilassa on ollut huonot oltavat ja siellä on kidutettu ja kuollut ihmisiä. Kohteen toimintaa on havainnoitu esimerkiksi vahanukkejen avulla.

Tummempi

- Wat Thmeyn sijoittuu tummempaan asteeseen, koska se oli myös kuolemankenttä, mutta siellä ei ole samanlaista opastointia eikä museotoimintaa kuin Choeung Ekin kuolemankentällä. Paikasta ei olisi ympärillä olevien rakennusten sekä pihalla leikkivien lapsien toimesta tajunnut sen olen synkän matkan kohde, jos ei siitä ole erillistä tietoa itsellään. Silti se sijoittuu tummempaan, koska kyseessä on ollut kuitenkin paikka, missä kansanmurha on tapahtunut.

Tumma

- Cu Chin tunnelit sijoitin tummaan, koska kohteen sijainti on autenttinen, kohteessa tutustutaan, millaisia asioita sodassa käytetty, sitä on yritetty havainnollistaa esimerkiksi vahanukkejen avulla. Vietnamin sodan ajankohdasta on hyvin vähän aikaa ja myös sen takia sijoitin se tummaan. Cu Chin tunneleilla on kuitenkin myös viihteellisyys puoli esillä, kun pääset kulkemaan tunneleissa sekä ampuun ampumaradalla.
- Vietnamin sotarikosmuseo sijoitin tummaan, koska paikka ei ole sidonnainen kuolemaan, vaan esittelee vain sotaan liittyviä rikoksia, joilla on ollut tekemistä kuoleman kanssa. Museossa on esillä esimerkiksi journalistien ottamia kuvia, jotka ovat oikeita kuvia Vietnamin sodasta. Museossa on myös kuvia siitä, miten jotkut sodan asiat ovat vaikuttaneet nykypäivään.
- Vesuviuksen sijoitin tummaan, koska kyseessä on tulivuori, joka edelleen aktiivinen. Sijoitan sen tummaan sen takia, että tulivuori on syynä kahden kaupungin hautautumiseen. Vesuviuksella on mahdollista vierailla, mutta koska sitä tutkitaan koko ajan, ei siellä käyminen ole vaarallista.

Vaalea

- Pompeji ja Herculaneum sijoitan molemmat vaaleaan, koska niiden hautautumisen ajankohta on kaukana menneisyydessä. Pompejilla on iso matkainfrastrukturi, koska siellä järjestetään kierroksia, missä keskitytään kertomaan kohteesta ja sen historiasta. Kaupunkien hautautuminen on luonnonkatastrofin aiheuttama, eikä siten ole verrattavissa tummempiin synkän matkailun kohteisiin, jossa kuolema on tapahtunut ihmisten tai kidutusten myötä. Pompejissa ja Herculaneumissa on kuitenkin esillä jähmettyneiden ihmisten ruumiita, minkä vuoksi sijoitan sen vaaleaan kohtaan, enkä esimerkiksi vaaleampaan.
- Suomenlinnan sijoitin vaaleaan, koska kohde on nykyään asuttu sekä suosittu kesäkohde eli sijainti ei ole täysin autenttinen, koska se ei ole jätetty täysin sotakohteen muistoksi. Suomenlinnalla on kuitenkin synkkä historia, koska siellä toimi vankila, jossa ihmisillä oli huonot oltavat. Suomenlinnassa toteutettiin myös 80 kuolemantuomiota.

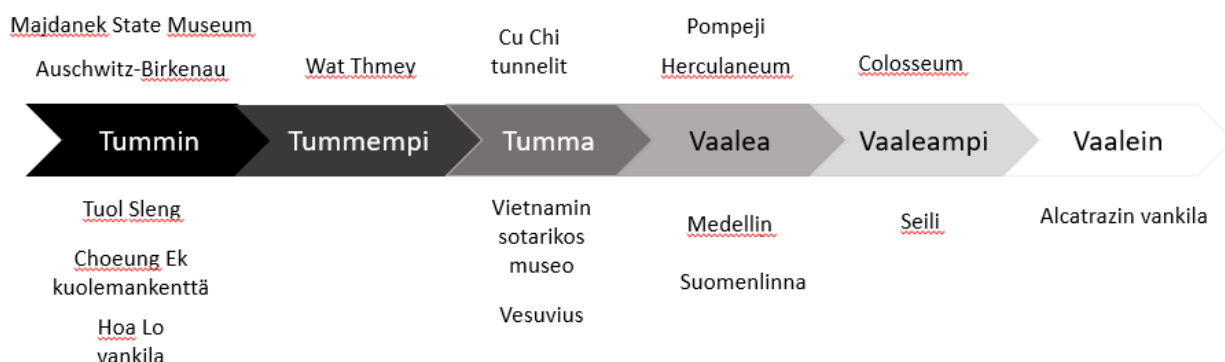
- Medellinin sijoitin vaaleaan, koska se oli aikoinaan yksi vaarallisimpia kaupunkeja maailmassa. Pablo Escobarin imperiumista ei ole myöskään pitkä aika. Kohde on kuitenkin muuttunut paljon turvallisemmaksi.

Vaaleampi

- Colosseum sijoittuu vaaleampaan, koska sen käyttö gladiaattoritaisteluareenana on hyvin kaukana menneisyydessä. Colosseumin gladiaattoritaisteluista löytyy tietoa Colosseumilta videon muodossa. Koska Colosseumilla on hyvin synkkä historia, sijoitan sen vaaleampaan enkä vaaleimpaan. Colosseumilla on myös korkea matkainfrastruktuuri ja se on enemmän kulttuurikeskeinen kohde nykyään, koska se on noussut tunnetuksi matkailukohteeksi, jolla on historiallinen merkitys.
- Seilin saaren sijoitin vaaleimpaan, koska kohteen sijainti on melko autenttinen, koska Seilin saarelle on jätetty muistomerkkejä siellä kuolleista ihmisistä. Seilin saari on nykyään hyvin suosittu kesävierailukohde, joten saaren vierailumerkitys on muuttunut. Kohteessa ihmiset olivat eristyksessä elämänsä ajan, mikä rikkoo ihmisoikeuslakeja, mutta siellä ihmisiä ei ole tapettu. Saaren historia ulottuu myös hyvin pitkälle ajalle.

Vaalein

- Vaaleimpaan sijoitin Alcatrazin vankilan. Alcatrazin vankila oli paikka, josta ei päässyt pakenoon, mutta siellä ei tapettu ihmisiä, eikä käytetty samanlaisia keinoja kiduttaa ihmisiä, kuten esimerkiksi muissa esitellyissä vankiloissa. Kohteessa on korkea matkailuinfrastruktuuri. Sen sijainti on autenttinen.

Kuva 44. Oma arviointi, mihin kohteet sijoittuvat mukailen Philip R. Stonen laatimaa synkän matkailun spektriä (Astala 2023)

7 Johtopäätökset ja pohdinta

Tietoperustan, etnografisen havainnoinnin ja sen tutkimustulosten myötä olen saanut selville, mitä synkkä matkailu on ja mitä etiikka tarkoittaa synkässä matkailussa, mikä motivoi matkailijoita sekä miten matkailijakäyttäytymistä on tutkittu.

Opinnäytetyöstä olisi voitu kirjoittaa artikkeli esimerkiksi Rantapallolle. Synkkää matkailua olisi tärkeää tuoda lisää esille, varsinkin kun suomenkielisiä tekstejä ei ole huomattavasti kirjoitettu synkäästä matkailusta. Matkailualan lehdet sekä muut artikkelit olisivat helppoiten matkailijoiden luettavissa, joten näitä pitäisi kirjoittaa lisää liittyen synkkään matkailuun. Suomalaisia tietokirjoja tai oppikirjoja voitaisiin kirjoittaa, jotta tieto synkäästä matkailusta olisi helpommin saatavilla matkailijoille sekä alan opiskelijoille. Synkän matkailun eettisyyttä olisi hyvä tutkia lisää, koska se toisi toivottavasti matkailijalle parempaa käsitystä siitä, miten eettiset ongelmat näkyvät kohteissa. Tarkoitus ei ole moittia matkailijaa hänen käyttäytymisestään, vaan enemmänkin selvittää, miten pystyisimme toimimaan paremmin. Kyse on kuitenkin kohteista, jotka tarkoituksellisesti liittyvät synkkään matkailuun. Matkailijoita voitaisiin valmistaa esimerkiksi tarpeen mukaan kertoa, miten kohteissa olisi hyvä toimia eli kohteeseen tultaessa olisi hyvä käydä läpi sääntöjä kuitenkin sen mukaan, ettei matkailijalle tule siitä liian vaivaantunut olo.

Miten tätä voidaan tutkia alalla? Synkäästä matkailusta olisi hyvä kirjoittaa tietokirjoja, joita voitaisiin hyödyntää matkailualan opiskelijoiden opinnoissa. Sen avulla voitaisiin selvittää lisää Suomen synkän matkailun kohteita ja yrittää houkuttaa ihmiset tutustumaan Suomen historiaan. Niin ulkomalaiset kuin kotimaiset kohteet voisivat yrittää houkuttaa ihmisiä tutustumaan synkkään matkailuun, joka helpottaisi sitä, että eettiset ongelmat vähenisivät, kun matkailijat ymmärtäisivät paremmin, mitä synkkä matkailu tarkoittaa.

Tutkimustyölle olisi etnografisen havainnoin lisäksi voitu laatia kysely, jonka olisin voinut jakaa sosiaalisessa mediassani sekä jakaa se eri matkailijaryhmälle, kuten esimerkiksi sotamatkailusta kiinnostuneille sekä matkailualan opiskelijoille. Tein puhelimeni muistioon alustavan kyselyn. Olisin halunnut selvittää, onko Suomessa mahdollisesti matkailijaryhmää, jotka ovat enemmän tietoisia synkäästä matkailusta. Heille olisi voinut lähettää kyselyn, joka olisi tuonut laajempia tuloksia heidän ja niiden ihmisten / matkailijoiden välillä, joille synkkä matkailu on tuntemattomampi termi. Vastauksien myötä olisin saanut selville, tietävätkö suomalaiset ja esimerkiksi pieni osa ulkomaalaisia matkailijoita, mitä synkkä matkailu tarkoittaa käsitteenä. Kyselyssä olisin pyytänyt vastauksia ja pohdintoja kysymyksiin, jossa selvitetään, onko synkkä matkailu ensin tuttua, miten matkailija kokee sen eettisen puolen kohteessa esimerkiksi liittyen matkailijoiden käyttäytymiseen ja kohteiden omaan eettiseen toimintaa. Olisin kysellyt myös mitä mieltä matkailijat ovat synkän matkailun kohteiden kuvien jakamisesta sosiaalisessa mediassa ja miten synkkää matkailu voisi vai pitäisikö sen

asemaa parantaa matkailumuotona. Toinen vaihtoehto olisi ollut matkailijoiden haastattelu kohteissa tai etsiä haastateltavia, sillä perusteella, että haastateltavat ovat tietoisia synkstä matkailusta sekä että haastateltavilla ei ole mitään tietoa synkstä matkailusta. Näin saadaan taas laajemmat tulokset sen perusteella, että onko synkkä matkailu tuttu termi ihmisten keskuudessa vai ei. Tämän myötä olisin saanut myös erilaista perspektiiviä kirjoittaa tutkimustuloksista, koska olisin nähnyt haastattelun myötä, miten matkailijat reagoivat synkkään matkailuun.

Kiinnostus tehdä tutkimustyyppinen opinnäytetyö lähti siitä, että ensimmäisenä vuonna aloin jo pohtimaan, mistä kirjoittaisin opinnäytetyön. Historia on aina kiinnostanut, joten pohdin, mistä historiallisesta kohteesta ja ajasta voisin tehdä opinnäytetyöni. Mieleeni tuli ajatus siitä, että haluaisin kirjoittaa Auschwitziin liittyvän opinnäytetyön, koska se on nähtävyytenä erilainen kuin esimerkiksi Pariisin Eiffel torni. Olen vierailut Auschwitzissa ensimmäisen kerran 2013 ja Auschwitz jäi silloin mieleen paikkana, joka herätti tunteita. Tämä herätti ajatuksen siitä, että mitä ja miten Auschwitzia voisi lähteä tutkimaan. Aloin etsimään aiheeseen liittyviä opinnäytetöitä ja artikkeleita. Silloin löysin artikkelin tai opinnäytetyön liittyen synkkään matkailuun, ja päätin, että tässä on työ mitä haluaisin tutkia. Pelkästään Auschwitzistakin olisi saanut hyvän synkän matkailun opinnäytetyön, mutta synkkä matkailu kokonaisuudessaan vaikutti opinnäytetyöltä, jota minä haluaisin tutkia.

Yritin pohtia, mikä aiheesta kiinnostaisi minua eniten, kun huomasin, että aihetta oli tutkittu jo laajemmasta näkökulmasta. Lähipiirissäni kerroin pohtivani tekevänä opinnäytetyön aiheesta synkkä matkailu, jonka jälkeen nousi eettisyys esille. Ihmisten käyttäytyminen on aina kiinnostanut minua, mikä herätti kysymyksen siitä, että miksi katastrofit ja järkyttävät asiat eli esimerkiksi miljoonien ihmisten kuolema kiinnostaa ihmisiä. Kiinnostus kuolemaan ei ole ollut, kuten opinnäytetyön tietopuolellisissa mainitaan, mikään uusi asia. Eettisen ajattelun myötä nousi esille kysymys siitä, mitkä ovat ihmisten motiivit ja motivaatio vierailu kohteissa, jotka liittyvät kuolemaan ja kärsimykseen. Näiden pohdintojen perusteella päätin keskittää opinnäytetyöni synkän matkailun eettiseen näkökulmaan. Tästä oli hyvä jatkaa selvittämään ihmisten motiiveja ja syytä kiinnostukselle tämän tyyppiseen matkailuun. Opinnäytetyötä oli mielekästä lähteä kirjoittamaan, koska sain tehdä sen aiheesta, mistä minulla ei ollut aluksi mitään tietoa. Kiinnostus synkkään matkailuun on noussut tämän opinnäytetyön myötä ja aion itse tulevaisuudessa tutustua uusiin kohteisiin, missä en ole itse vielä käynyt.

Kun kävin itse tutustumassa kohteeseen, jäi mieleen aina se, että mikä saa ihmisen tekemään näitä asioita toisilleen? Syvimmät vaikutukset minuun jättivät kohteet, jossa esiteltiin kuvia ihmisistä, jotka olivat kärsineet kyseisessä synkän matkailun kohteen tapahtuma-ajassa. Kohteet, jotka jäivät parhaiten mieleeni, olivat Auschwitzin parakit, joissa oli kuvia uhreista, Kambodzhan Tuol Sleng eli S-21 vankila, jossa oli tuhansia kuvia vangeista, jotka olivat kansanmurhan uhreina, sekä

Vietnamissa Ho Chi Minhin kaupungissa oleva sotarikosmuseo, jossa oli kuvia ihmisistä, jotka ovat kärsineet Agent Orange nimellä kutsutun kasvimyrkyn aiheuttamista vaikutuksista. Agent Orange myrkky oli kasvimyrkky, jota Yhdysvaltalaiset viljelivät Etelä-Vietnamin viidakon kasvillisuuteen, jotta vihollinen löydettäisiin paremmin. Agent Orange vaikutti sikiöihin ja tämä aiheutti epämuodostumia heissä. Jaoin myös sosiaalisen median kanavissani ottamiani kuvia mahdollisimman reaalijasssa, koska halusin näyttää ihmisille, millaisia kohteita maailmassa sijaitsee.

Katsoin aiheeseen liittyviä dokumentteja, kuten Netflixin Dark Tourist dokumentin sekä elokuvia liittyen aiheisiin Vietnamin sota ja Kambodzhan kansamurha. Kahdeksan jaksoisessa Dark Tourist -dokumentissa toimittaja David Farrier kiertelee hyvin erilaisia synkän matkailun kohteita, hän käy Kolumbiassa Medellinissä ja tapaa Pablo Escobarin alaisuudessa toimineen miehen, joka järjestää nykyään ryhmäkierroksia Medellinissä, vierailee Japanissa Aokigaharan metsässä, joka tunnetaan "itsemurhametsänä". Vietnamin sodasta löytyy paljon elokuvia, enemmän kuitenkin Yhdysvaltojen näkökulmasta. Näistä katsoin Full Metal Jacketin ja Good Morning Vietnam. Molemmat on kuvattu Yhdysvaltojen näkökulmasta, mikä tietysti eroaa siitä, miten Vietnamilaiset ovat sodan nähneet. Kiinnostus olisi ollut katsoa myös vietnamilaisen näkökulmasta joku elokuva, mutta en kerennyt etsiä yhtäkään elokuvaa. Kambodzhan kansanmurha katsoin kaksi elokuvaa: The Killing Fields, joka valmistui vain muutama vuosi, 1984, Kambozhan kansanmurhan jälkeen sekä Netflixin tuottaman First They Killed My Father, joka perustuu Loung Ungin samannimiseen elämäkerta kirjaan. Yritin valita elokuvia, jotka olisi ohjattu tositahtumien perusteella. Tarkoitus oli myös lukea joko fiktiivisiä, mutta mieluummin oma elämäkirjoja, mutta tämä tavoite jäi myös ajan puutteesta kiinni.

Tulosten, johtopäätöksien ja oman pohdinnan yhteenvedosta selviää vastaus kysymykseen "onko synkkä matkailu eettistä". Vastaus on kyllä, koska kohteiden tarkoitus on muistuttaa ihmisiä siitä, miten historiassa on toimittu ja miten meidän ei tulisi enää toimia. Sain myös vastauksen pohtimaan kysymykseen, onko synkän matkailun kohteissa vieraileminen eettistä. Vastaus tähänkin on kyllä, kunhan ihmiset ymmärtävät, miten on soveliasta käyttäytyä kohteissa. Synkkä matkailu pitäisi saada enemmän tunnettavuutta käsitteenä, jotta ihmiset osaisivat mieltää kohteen synkän matkailun kohteeksi myös sen lisäksi, että kyseessä on esimerkiksi historiallinen kohde. Sen avulla voitaisiin ohjata enemmän ihmisten käyttäytymistä sekä ymmärtämistä. Opinnäytetyön tietoperustan ja empiirisen osan myötä, suosittelen vierailemaan synkän matkailun kohteissa, jos historialliset ja erilaiset kohteet kiinnostavat. Synkkään matkailuun syvemmin perustumalla saa erilaista näkökulmaa siihen, millaista kohteessa on käydä.

Lähteet

Auschwitz-Birkenau s.a. KL Auschwitz-Birkenau. Luettavissa: <https://www.auschwitz.org/en/history/>. Luettu: 5.3.2023.

Civil Protection Department s.a. Vesuvius Observatory. Luettavissa: <https://www.protezionecivile.gov.it/en/approfondimento/vesuvius-observatory/>. Luettu: 27.2.2023.

Crime Museum s.a. Pablo Escobar. Luettavissa: <https://www.crimemuseum.org/crime-library/drugs/pablo-escobar/>. Luettu: 9.4.2023.

Crouch, G., Mazanec, J., Oppermann, M., Sakai, M. & Consumer psychology of tourism, hospitality and leisure.

Dark Tourism s.a. Dark Tourism. Luettavissa: <https://www.dark-tourism.com/index.php/dark-tourism>. Luettu: 20.1.2023.

Dark Tourism s.a. Ethical Issues. Luettavissa: <https://www.dark-tourism.com/index.php/18-main-menus/mainmenussubpages/602-ethical-issues>. Luettu: 13.2.2023.

Dark Tourism s.a. Luettavissa: <https://www.dark-tourism.com/>. Luettu: 9.2.2023.

Dark Tourism s.a. Vietnam. Luettavissa: <https://www.dark-tourism.com/index.php/vietnam>. Luettu: 26.3.2023.

Dark Tourists s.a. Welcome to Dark Tourists. Luettavissa: <https://darktourists.com/home/>. Luettu: 10.2.2023.

Fennell, D. 2018. Tourism Ethics. 2. painos. Aspects of Tourism: 81. Channel View Publications. Bristol.

Foley, M. & Lennon, J. 2010. Dark Tourism. Cengage Learning. London.

Fyall, A., Middleton, V. T. C., Morgan, M & Ranchhod, A. 2009. Marketing in Travel and Tourism. Butterworth-Heinemann. Oxford. E-kirja. Luettu: 11.5.2023.

History. 2009. Alcatraz. Päivitetty: 7.7.2019 Luettavissa: <https://www.history.com/topics/crime/alcatraz>. Luettu: 16.4.2023.

History. 2009. Colosseum. Päivitetty: 11.7.2022. Luettavissa: <https://www.history.com/topics/ancient-rome/colosseum>. Luettu: 22.2.2023.

- History. 2009. Mount Vesuvius erupts. Päivitetty: 23.8.2021. Luettavissa: <https://www.history.com/this-day-in-history/vesuvius-erupts>. Luettu: 25.2.2023.
- History. 2009. The Holocaust. Päivitetty: 11.4.2023. Luettavissa: <https://www.history.com/topics/world-war-ii/the-holocaust>. Luettu: 3.3.2023.
- History. 2009. Vietnam War. Päivitetty: 28.3.2023. Luettavissa: <https://www.history.com/topics/vietnam-war/vietnam-war-history>. Luettu: 23.3.2023.
- History. 2010. Pompeii. Päivitetty: 29.7.2022. Luettavissa: <https://www.history.com/topics/ancient-rome/pompeii>. Luettu: 18.2.2023.
- History. 2017. Khmer Rouge. Päivitetty: 29.7.2022. Luettavissa: <https://www.history.com/topics/cold-war/the-khmer-rouge>. Luettu: 12.3.2023.
- Holocaust Matters s.a. Famous Holocaust Sites You can Visit Around The World. Luettavissa: <https://www.holocaustmatters.org/holocaust-sites-you-can-visit/>. Luettu: 5.3.2023.
- Humboldt Travel. Medellin Then and Now. Luettavissa: <https://humboldttravel.co.uk/medellin-then-and-now/>. Luettu: 12.4.2023.
- Jegorov, S. 2023. Yle. Takaisin Tulilahdelle – 1959 tapahtunut kaksoismurha on piirtynyt Suomen rikoshistorian ja aikalaisten muistiin. Luettavissa: <https://yle.fi/aihe/a/20-10004036>. Luettu: 20.4.2023.
- Jyväskylän Yliopisto. 2015. Määrällinen tutkimus. Luettavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>. Luettu: 3.5.2023.
- Kallinen, T & Kinnunen, T. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-viitekehukset/etnografia/>. Luettu: 2.5.2023.
- Karvinen, I. 2012. Valokuva-analyysi kulttuurilähtöisen tutkimuksen alueella – esimerkki henkisen ja hengellisen terveyden tutkimuksesta. Luettavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/metelmaopetus/kvali/artikkelit/valokuva-analyysi.html>. Luettu: 3.5.2023.
- Kerry, C. 2022. Very Well Mind. Maslow's Hierarchy of Needs. Luettavissa: <https://www.verywellmind.com/what-is-maslows-hierarchy-of-needs-4136760>. Luettu: 10.1.2023.

- Kerry, C. 2023. Very Well Mind. Motivation: The Driving Force Behind Our Actions. Luettavissa: <https://www.verywellmind.com/what-is-motivation-2795378>. Luettu: 7.1.2023.
- Lonely Planet s.a. Killing Fields of Choeung Ek. Luettavissa: <https://www.lonelyplanet.com/cambodia/phnom-penh/attractions/killing-fields-of-choeung-ek/a/poi-sig/441632/355881>. Luettu: 15.3.2023.
- Maslow, A. 1954. Motivation and Personality. Harper & Row Publication. New York. E-kirja. Luettu: 14.5.2023.
- Matkailevat tutkijat. 19.5.2020. Kotimaan karmivat matkakohteet. Luettavissa: <https://matkailevat-tutkijat.wordpress.com/2020/05/19/kotimaan-karmivat-matkakohteet-19-5-2020/>. Luettu: 16.4.2023.
- Medellin Day Trips s.a. Comuna 13 in Medellin: History and Present. Luettavissa: <https://www.medellindaytrips.com/comuna-13-in-medellin-history-and-present/>. Luettu: 8.4.2023.
- National Park Service s.a. Alcatrazin liittovankila. Luettavissa: <https://www.nps.gov/alca/index.htm>. Luettu: 30.3.2023.
- Nieminen, K. Markkinointitrendit. 2022. Segmentointi – mitä on markkinoinnin asiakassegmentointi?. <https://markkinoinnintrendit.fi/sanasto/segmentointi/>. Luettu: 12.2.2023.
- Panstwowe Muzeum na Majdanku s.a. General Information. Luettavissa: https://www.majdanek.eu/en/history/general_information/1. Luettu: 18.3.2023.
- Pietarinen, J. Filosofia.fi. 2015. Etiikka. luettavissa: <https://filosofia.fi/fi/ensyklopedia/etiikka>. Luettu: 12.12.2022.
- Pompei & Vesuvius National Park. Luettavissa: <https://www.vesuviusnationalpark.it/>. Luettu: 19.2.2023.
- Pompeii s.a. The Casts. Luettavissa: <http://pompeiiisites.org/en/pompeii-map/analysis/the-casts/>. Luettu: 19.2.2023.
- Raatteenportti s.a. Raatteen tie. Luettavissa: <https://www.raatteenportti.fi/raatteen-tie/>. Luettu: 19.4.2023.
- Rasi, M. 18.10.2022. Iltasanomat. Kolme karmivaa matkakohdetta Suomessa: moni tietää tämän satumaisen maiseman, mutta vain harva paikan hirveän historian. Luettavissa: <https://www.is.fi/matkat/art-2000009140014.html>. Luettu: 16.4.2023.

Rome Site s.a. Circus Maximus in Rome. Luettavissa: <https://romesite.com/circus-maximus.html>.
Luettu: 16.2.2023.

Sarajärvi, A & Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10 uudistettu painos.
Tammi. Vantaa.

Sharpley, R. & Stone, P. R. 2009. The Darker Side of Travel: The Theory of Practice of Dark Tourism. Aspects of Tourism. Channel View Publications. Bristol.

Sharpley, R. 2009. Synkän matkailun matriisi. The Darker Side of Travel: The Theory of Practice of Dark Tourism. Aspects of Tourism. Channel View Publications. Bristol.

Stone, P. R. 2009. Synkän matkailun asteluokituspektri. The Darker Side of Travel: The Theory of Practice of Dark Tourism. Aspects of Tourism. Channel View Publications. Bristol.

Suomenlinna s.a. Linnoitus ja historia. Luettavissa: <https://www.suomenlinna.fi/linnoitus/>. Luettu: 23.4.2023.

Suomenlinna s.a. Opastetut kierrokset. Luettavissa: <https://www.suomenlinna.fi/kavijalle/opastetut-kierrokset/>. Luettu: 23.4.2023.

Suomenlinna Tours s.a. Suomenlinnan Kuninkaanportti. Luettavissa: <https://www.suomenlinna-tours.com/>. Luettu: 25.4.2023

Terve s.a. Lääketieteen Sanasto: voyeurismi. Luettavissa: <https://www.terve.fi/sanastot/voyeurismi>.
Luettu: 17.2.2023.

These Foreign Roads. 5.12.2021. Luettavissa: <https://www.theseforeignroads.com/the-evolution-of-comuna-13-medellin/>. Luettu: 9.4.2023.

Tourism of Cambodia. Civil War Museum – Siem Reap. Luettavissa: https://www.tourismcambodia.com/travelguides/provinces/siem-reap/what-to-see/79_civil-war-museum.htm. Luettu: 17.3.2023.

Tourism Teacher. 2023. What is dark tourism and why is it so popular?. Luettavissa: <https://tourismteacher.com/dark-tourism/#0-what-is-dark-tourism->. Luettu: 20.1.2023.

TourScanner s.a. Medellinin kaupunki. 55 Fun & Unusual Things to Do in Medellín, Colombia. Luettavissa: <https://toursanner.com/blog/wp-content/uploads/2022/10/things-to-do-in-Medellin-Colombia.jpg>. Luettu: 25.5.2023

Tuol Sleng s.a. History of the Museum. Luettavissa: <https://tuolsleng.gov.kh/en/museum/building/>.
Luettu: 14.3.2023.

Travelfish s.a. Wat Thmei. Luettavissa: https://www.travelfish.org/sight_profile/cambodia/western_cambodia/siem_reap/siem_reap/1918. Luettu: 15.3.2023.

United Nations s.a. Agenda 21. Luettavissa: <https://sustainabledevelopment.un.org/outcomedocuments/agenda21>. Luettu: 18.1.2023.

UNRV s.a. The History of Herculaneum and its Archaeological Importance. Luettavissa: <https://www.unrv.com/articles/herculaneum.php>. Luettu: 23.2.2023.

UNWTO s.a. Global Code of Ethic for Tourism. Luettavissa: <https://www.unwto.org/global-code-of-ethics-for-tourism>. Luettu: 9.1.2023.

UNWTO s.a. UNWTO:n Eettiset koodit. Luettavissa: <https://www.unwto.org/global-code-of-ethics-for-tourism>. Luettu: 10.1.2023.

Ussing, T. 02.11.2021. Historia.net. Pablo Escobar hukutti Kolumbian vereen. Luettavissa: <https://historianet.fi/rikkokset/rikolliset/pablo-escobar-hukutti-kolumbian-vereen>. Luettu: 11.4.2023.

Visit Seili s.a. Historia. Luettavissa: <https://www.visitseili.fi/fi/historia/>. Luettu: 21.4.2023.

Visit Seili s.a. Vanha historiallinen kuva Seilin sairaalan päärakennuksesta. Luettavissa: <https://www.visitseili.fi/fi/historia/>. Luettu: 21.4.2023.

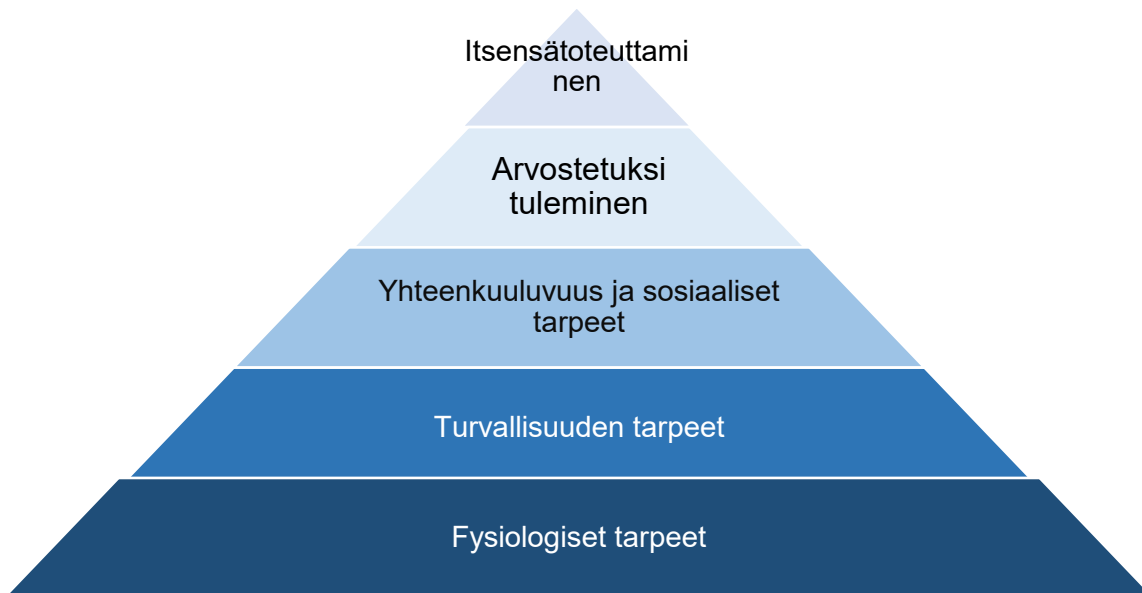
Where The Road Forks. 3.2.2023. Dark tourism ethics and criticisms. Luettavissa: <https://wheret-heroadforks.com/dark-tourism-ethics-and-criticisms/>. Luettu: 8.3.2023.

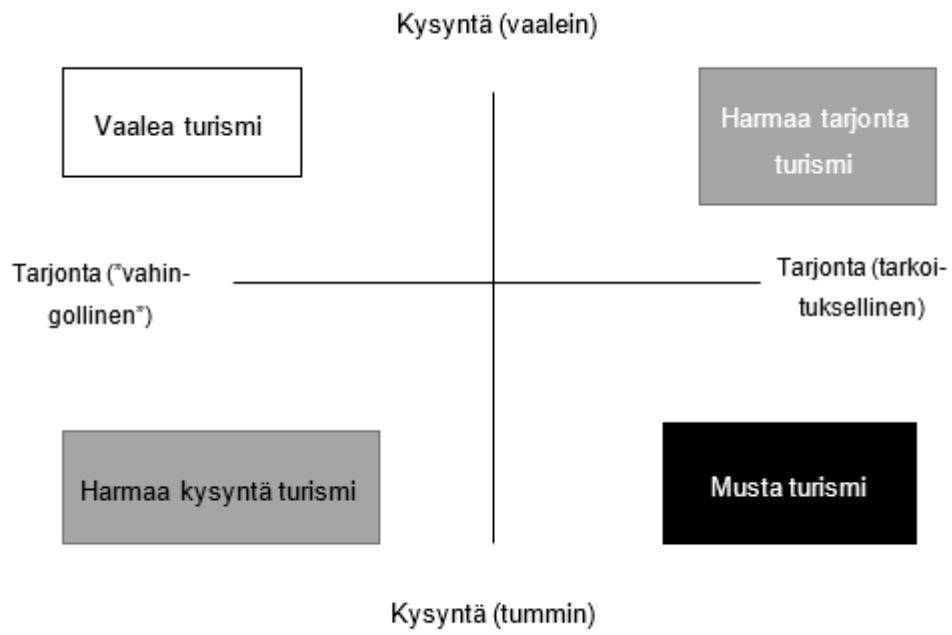
Liitteet

Liite 1. Kuva 1. UNWTO eettiset koodit

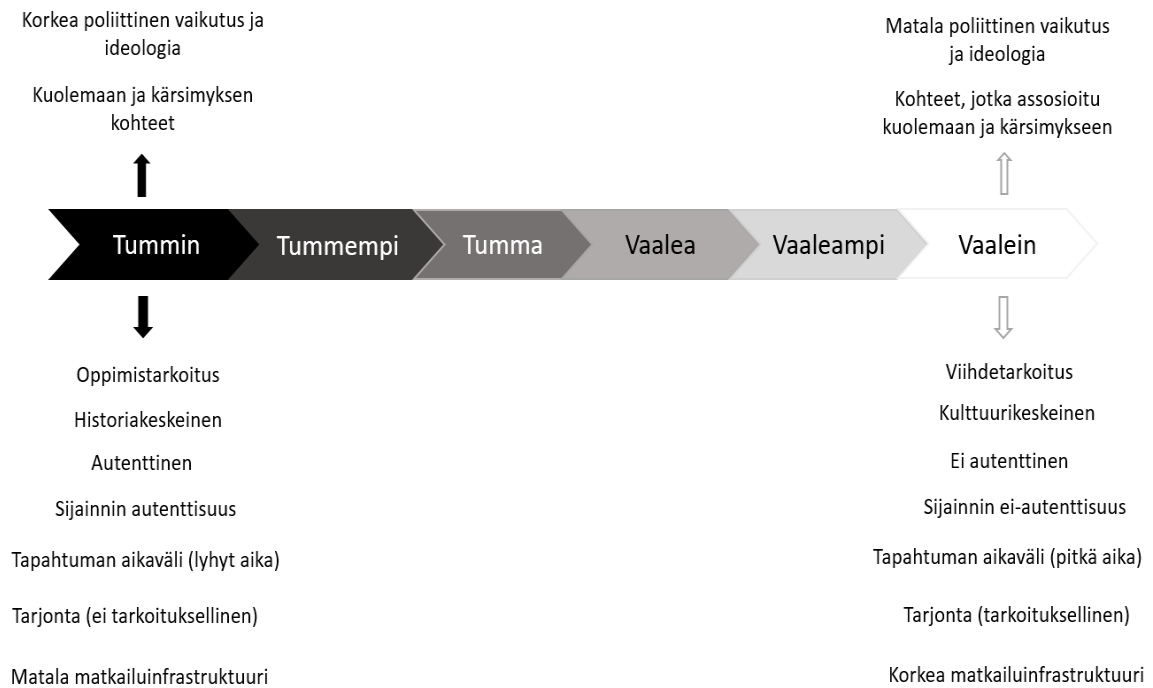
1. Matkailun vaikutus yhteisymmärrykseen ja arvostukseen ihmisten ja yhteiskuntien välillä
2. Matkailu on väline yksilön ja yhteisön täyttymyksen saavuttamiseksi
3. Matkailu on kestävän kehityksen tekijä
4. Matkailu on ihmiskunnan kulttuuriperinnön käyttäjä ja sen edistäjä
5. Matkailu on hyödyllinen toiminta vastaanottaville maille ja yhteisölle
6. Sidosryhmien velvollisuudet matkailun kehittämisessä
7. Oikeus matkailuun
8. Matkailijoiden liikkumisvapaus
9. Matkailualan työntekijöiden ja yrittäjien oikeudet
10. Maailman matkailuetiikan koodin periaatteiden toteuttaminen

Liite 2. Kuva 2. Maslow'n tarvehierarkia

Liite 3. Kuva 3. Synkän matkailun matriisi

Liite 4. Kuva 4. Synkän matkailun asteluokituspektri

Liite 5. Kuva 27. Opinnäytetyön aikajana

Opinnäytetyön aikajana aloitus, kirjoittaminen, vierailut, palautus

